27699

Poštarina plaćena.

Pojedini broj 4 Din.

Pretplata god. 40·— Din., za inozemstvo 50·— Din., Slev. Amer. Unija 1 dolar.

Adresa:
Zagreb I., post. pret. 201.

Čekovni račun:
Pošt. šted., fil. Zagreb 34.654

Tekući račun:
Hrv. poljodjelska banka d. d. Zagreb.

UZORNI VRTLAR

ILUSTROVANI LIST ZA NAPREDNO VRTLARSTVO I SITNO ŽIVINOGOJSTVO

Redovni prilog

UZORNI GOSPODAR

ZA SVE GRANE POLJOPRIVREDE I KUĆANSTVO (DOMAĆINSTVO).

Izlazi sredinom svakog mjeseca

Cijene oglasa:

1/1 stranice	Din 200·—
1/2 „	„ 110·—
1/4 „	„ 60·—
1/8 „	„ 35·—

Veliki oglasi prema pogodbi. Kod višekratnog uvrštenja popust. Prva strana omotu 25% više.

Mali oglasnik
do 20 riječi 10 Din. Svaka daljna riječ 50 para. Debelo štampane riječi po 2 Dinara.

Godina VI. | Zagreb, srpanj (juli) kolovoz (august) 1928. | Broj 7. i 8.

SADRŽAJ:

„UZORNI VRTLAR“:

Konifere u Rimskim Toplicama. (Sa 3 slike.) — Drevesasta potonka (Paeonia arborea). (Sa slikom.) — Sunčac ili vanilija (Heliotropium peruvianum). (Sa slikom.) — Sramežljivka (Mimosa pudica). (Sa slikom.) — Glavatica salata za Božić. — Nešto o zalijevanju pasulja. — Uređenje jagodnjaka. — Клаштрење (кресање) и чишћење маслина. — Što se u vrtu radi mjeseca kolovoza i rujna (augusta i septembra)? — Pitanja i odgovori. — Razno. — Bilješke.

„UZORNI GOSPODAR“:

Peradarske izložbe. — Uzgoj koze uopće i obzirom na plemenitu saansku kozu. — Jamstvo čistokrvnosti saanske koze. — Sušenje djeteline za zimsku krmu. — Svlačenje kože sa zaklanog kunića. — Preoravaj strništa. — Rad oko pčela. — Gospodarski poslovi u mjesecu kolovozu i rujnu. — Izložba i sajam krupnih sitne stoke, peradi i različnih gospodarskih proizvoda na jesen u Zagreb. Zboru. — Nabava saanskih koza. — Razno.

TRGOVINA CVIJEĆA
I. SVOBODA
ZAGREB * ILICA 37
TELEFON 12-70

Najukusnija izrada modernih nadgrobnih vijenaca, buketa i raznih arangemenia. Cvijeće iz vlastitog vrtlarstva i sa talijanske rivijere.

Vrcani
med

ovogodišnji, 5 kg za 110 Din zajedno sa limenom posudom, franco pošta naručitelja, razašilje pouzećem:
Pčelarstvo
ANTE DABČEVIĆ
[illegible]č, Slavonija.

Nakon napornog rada najljepšu razonodu i odmor pružaju
Gramofon i ploče
domaće tvornice
Edison Bell Penkala, Zagreb
Gramofoni i ploče na dugoročnu neprimjetivu otplatu!

Lukovice Rimskih Zumbula
bijele i plave boje prodajem od 1. srpnja do jeseni, u promjeru od 4—4½ cm. Cijena 2 Din kom., 100 kom. 180 Din, 1000 kom. 1500 Din. Narudžbe od 200 komada i više, franko pakovanje i poštarina. Lukovice od 3 cm u pola cijene. - Lukovice „Narcissa Tazetta“ à 2 Din; Iris hispanica u smjesi à 1 Din.
Adresa:
Marko Marojica, vrtlar
Mlini-Župe, Dubrovnik.

CIJENE BEZ KONKURENCE!
Ima preparirana roba!

Bukove grančice zelene, rujave, lila boje i t. d.					à Din 7·—	za kg
Ruskus zelene, rujave, lila boje i t. d.					„ „ 10·—	„ „
Lovorjeve grančice rujave boje					„ „ 12·—	„ „
Lovorjevo lišće rujave boje					„ „ 14·—	„ „
Ilex grančice zelene i rujave boje					„ „ 8·—	„ „
Ilex lišće zelene i rujave boje					„ „ 10·—	„ „
Paprat zelene, rujave, crvene, crne boje i t. d.					„ „ 14·—	„ „
Lisiček zelene i rujave boje					„ „ 14·—	„ „
Lovska mahovina zelene boje					„ „ 14·—	„ „
Srobot zelene, crvene, žute boje					„ „ 10·—	„ „
Statice crvene, zelene, žute, lila, rujave boje					„ „ 30·—	„ „
Ruskus zelene oljnate boje					„ „ 30·—	„ „
Paprat zelene oljnate boje					„ „ 30·—	„ „
Storžki bronzirani					1.000 komada à Din 180·—	
Storžki mješane boje					1.000 komada à Din 160·—	
Cykas lišće	40/50	50/60	60/70	70/80	80/90 cm	
zelen Din	20·—	22·—	24·—	28·—	35·— za 10 komada	

sve franko skladište VRHNIKA sa pouzećem.
Za velike količine rabat. — Uzorak Din 10·—
ED. PIŠLER, VRHNIKA (SLOVENIJA)

Razašiljemo:
Dahlie
Chrysantheme
Pelargonie čvrste mlade biljke
Visoke 1-god. ruže
„Jankomir“ d. d.
velevrtlarija i rasadnik
Stenjevec kraj Zagreba
Telefon 57-04

Školama
i narodnim knjižnicama i čitaonicama odobren i preporučen za nabavu jest:

„UZORNI VRTLAR“

(Ministarstvo Prosvete kralj. S. H. S. od 3. VI. 1926. godine broj 6.553.)

Primam službu

kao ekonom ili kao vrtlar, voćar ili pčelar.

Ponude sa uslovima molim slati na:
Upravu „Uzorni Vrtlar“

Štakore i miševe

uništite apsolutno sigurno preko jedne noći sa našim sjajno pohvaljenim **„EKSPRESS“** sredstvom

1 kutija veličina broj 3 . . . . Dinara 40·—
1 kutija veličina broj 5 . . . . Dinara 60·—

Šalje i daje jamstvo za potpuno djelovanje:

Poduzeće za proizvod sredstava proti gamadi „WERTHEIM“, Zagreb, Marovska ulica broj 16

Kokoši žuti Orpington

legla 1926. godine, zbog pomanjkanja prostora prodajem ispod cijene. Imadem isto i pilića i ove kao i Plymouth-Rocks pasmine svibanjskog legla — jeftino za prodati.

Z. Radaković, Varaždin
Kurelčeva ulica

„Peradarstvo“

Sa 74 slike u tekstu i 16 slika u naravnim bojama, 160 stranica teksta. Knjiga sadrži sve što treba naprednom gojitelju kokoši, pura, gusaka, pataka i biserki. - Cijena joj je **35·— Dinara.** Naručuje se od pisca:

Julija Oberhofera
direktora oblasnog poljoprivrednog dobra
Božjakovina

Još danas šaljite pretplatu!

Tražim vrtlarskog pomoćnika

za umjetnu i trgovačku vrtlariju. — Nastupiti može odmah.
M. Uršelbaher, umjetni i trgovački vrtlar, Vukovar.

Vrtno željezno pokućstvo

kupujete u svim izradbama i najjeftinije kod

ZMAJ D. D.

Zagreb, Petrinjska ulica broj 3 — Telefon br. 30-07

Zastupstva

za robu svake vrsti, kao i kupnju i prodaju, preuzimlje veletrgovac sa raš[illegible]nim trgovačkim vezama.
Max von de[illegible]ge, Berlin-Wilmersdorf
[illegible]helmsaue 16

Traži se bolji radnik

vješt gospodarskom i vrtlarskom radu, oženjen. Isti dobiva kao stalan bolji radnik mjesto na osrednjem gospodarstvu nedaleko Zagreba. Ima stan u naravi

Adresa u upravi lista.

Senzaciju pobuđuje nova

sisaljka na srk i tlak

„IRRIGA“

Din. 490·—

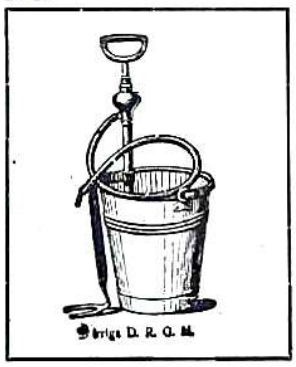

Neophodno potrebita za poljodjelce, za voćarstvo i vrtlarstvo, za gospodare, gostioničare, za čišćenje plivskih cijevi, za posjednike kola i automobila, te motornih kotača u mjestima bez vodovoda. **„IRRIGA“** je sisaljka za bilo kakovu tekućinu sa potpuno jednolikim štrcanjem u daljinu od 15 metara u svrhu čišćenja i poprskavanja biljka, cvijeća, gredica, tratina, grmlja, voćaka u zaštitu proti gusjenica, uši, bakterija i parasitnih gljivica, bijeljenje sa vapnenim mlijekom, desinfekcija govedskih štala, gajba za perad i sa rastopinom vapna i sredstva protiv zaraze, uz lahku i udobnu poslužbu i sa velikim tlakom. **Tražite prospekte sa uputom!**

Generalni zastupnik za cijelu Jugoslaviju

FERDO BUDICKI, ZAGREB

TRGOVINA AUTOMOBILA I „PFAFF“ ŠIVAĆIH STROJEVA
PRERADOVIĆEVA ULICA 9 TELEFON 21-26

Traže se zastupnici po cijeloj Jugoslaviji.

Oglašujte u „Uzornom Vrtlaru“!

100 komada

Tilia grandifolia (Lipa)

visoke 2½ m sa objamom od 14 do 16 cm, u visini od 1 m nad zemljom

50 komada

Ulmus effusa ili montana

isto visoke i objam kao lipe, trebamo za jesen. Ponude sa naznakom cijene samo za stabla sa lijepom krošnjom i zdravim korijenjem slati na:

Lječilišno povjerenstvo, Crikvenica

UZORNI VRTLAR
ILUSTROVANI • LIST • ZA • NAPREDNO • VRTLARSTVO • I • SITNO • ŽIVINOGOJSTVO
ZAGREB, srpanj-kolovoz 1928.
GODINA VI.
BROJ 7. i 8.
Izlazi jedanput mjesečno.
Pretplata Din. 40·— (pol god. Din. 20·—). Za inozemstvo Din. 50·—. (Sjev. Amer. Unija 1 dolar).) — Novac, pretplata, oglasi, suradnja i drugo šalje se na: „Uzorni Vrtlar", Zagreb I., Poštanski pretinac 201.

Konifere u Rimskim Toplicama.

Napisao **Dr. Z. Arnold, Zagreb.**

(Sa 3 slike prema originalnim snimkama pisca.)

U Rimskim Toplicama, poznatom termalnom kupalištu Slovenije, mogu prijatelji hortikulture da vide mnogo zanimivog i lijepog bilja. Pored obligatnih ukrasnih nasada pune su terase i dvorane raznoga dekorativnog bilja, kao što su veleliste begonije, filodendron, različite vrsti paoma, kakteje, aralije i drugo. Tri bazena, što primaju toplu vodu iz kupelji, puna su tropskoga vodenog bilja, naročito lotosa i nimfeja, a među njima se vrze mnoštvo šarenih egzotičnih ribica. Zgrade su lječilišta smještene usred velikoga naravnog parka, koji se pun lijepih vidika i scenerija prostire po obroncima prelazeći nezamjetljivo u šumu, te opseže zajedno s njom 100 jutara.

BOŽUR DRVENASTI Foto Ing. V. Sadar.
(drevesasta potonka, Paeonia arborea.)

Prijatelja će hortikulture i dendrologa zacijelo osobito zanimati velika zbirka konifera (četinjastog drveća) u zasebnom dijelu parka na obronku uz vilu Dra. Hermana Mayrhofera, nekada kupališnog liječnika u Rimskim Toplicama (oko 1870—1890. god.). Zanimajući se koniferama, uzgajanjem njihovim i aklimatizacijom stranih vrsti počeo je Mayrhofer god. 1877. nabavljati mlada stabalca i saditi ih u svojemu vrtu. U vrlo pogodnoj svježoj klimi bregovitoga kraja, zaštićeno zgodnim položajem od jake ljetne žege kao i zimi od oštrih sjevernih i istočnih vjetrova uspijevalo mu je drveće odlično, pa su tako uzrasla i razvila se prekrasna velika stabla bilo u grupama, bilo pojedince, kakovih ćemo rijetko naći u našim parkovima. Iza smrti Dra. Mayrhofera (god. 1890) prešao je vrt s koniferama i njegova vila u ruke vlasnika kupališta, pa je duže vremena bio dosta zapušten, dok nijesu konačno prošle godine gosp. Karlo Uhlich, vlasnik kupališta i supruga mu gdja. Lotta, koja se osobitom ljubavlju brine oko hortikulture Rimskih Toplica, odlučili ponovno urediti zbirku konifera. Posredovanjem g. Dra. Vladimira Čačića, um. vijećnika kr. banskog stola u Zagrebu, bio sam pozvan, da proučim zbirku botanički i dendrološki, te sam sarađivao kod njezine obnove i regulacije. Na osnovu mojih predradnja pristupilo se već prošle jeseni sječi i krčenju uklanjajući sve slabo, kržljavo i podivljalo drveće, da se omogući bolji razvoj vrijednijim stablima i otvori pogled, kako bi se ona što bolje istakla u cjelokupnoj slici parka. Od svake je vrsti ili varijeteta odnosno od značajnih kulturnih forma označeno prema mojim podacimo po nekoliko tipičnih stabala porcelanskim etiketama s latinskim nazivom, te hrvatskim i njemačkim imenima

kao i naznakom domovine. Proljetos je izgrađen mostić s klasičnom balustradom iz umjetnoga kamena i lijepim vratima od željeznih šipka, kuda se ulazi k zbirci konifera, a s obe strane vratiju postavljene su velike lijevane metalne figure. Obronak ispod nekadanje Mayrhoferove vile podzidan je također; a put što vodi do nje, obrubljen je jednakom balustradom, pa je time čitavi taj dio parka dobio sada i arhitektonski izraz zasebne cjeline. Na spomen Dr Vladimira Čačića, pisca povijesti Rimskih Toplica, prozvan je taj mali vazdazeleni park imenom „Vladimirov park".

Ne mogu ovdje nabrajati i naširoko opisivati sve vrste i varijetete; ima ih preko trideset, od mnoge i po više primjeraka, te je svih crnogoričnih stabala više od stotine. Ograničit ću se na to, da istaknem samo rjeđe i zanimivije vrsti konifera. Ponajprije valja spomenuti velingtonije ili mamutovce (Sequoia gigantea). Osim dva lijepa stabla u samome Vladimirovom parku ima i vani više prekrasnih velikih stabala, a najveće je i najstarije iza Sofijinog dvora zasadila 1879. god. princesa Viktorija, kasnije njemačka carica. Opseg stabla, što ga prikazuje naša slika 1., iznosi u prsnoj visini preko četiri metra. Inače je to orijaško kalifornijsko drvo dosta osjetljivo te voli topliji položaj, a kako u Rimskim Toplicama dobro uspijeva, očito mu klima i položaj parka dobro prija. Isto vrijedi i za osjetljive japanske kriptomerije (Cryptomeria japonica). Ima tu više velikih stabala s lijepom ovalnom krošnjom, a dražesna mlada stabalca, od kojih jedno vidimo na slici 2 ×, izdrže zimu bez ikakovog pokrova. Od konifera iz toplijih krajeva zanimiva je i španjolska ili andaluška jela (Abies Pinsapo), jedno jedino veoma pravilno razgranjeno stablo. Njezine oštre iglice nijesu raščešlane, kako je to obično kod jela, već strše naokolo grančica kao čekinje u četke. Usput moram upozoriti na dendrološku rijetkost velike vrijednosti, naime križanca spomenute španjolske jele i kavkaske jele t. j. Abies insignis, smještenog izvan maloga parka pokraj Sofijinog dvora. Od ostalih se jela ističe miomirisna kanadska jela (Abies balsamea) sa veoma aromatski mirišljivim iglicama, zatim sibirska jela (Abies sibirica), poznata američka srebrenasta jela (Abies cóncolor) te prekrasne tamnozelene gusto granate kavkaske jele (Abies Nordmanniana) (vidi sl. 2.××). Od smreka je najljepša i najskupocjenija prava omorika (Picea omorika) jedini primjerak, velik i pravilan s iglicama raščešljanim i plosnatim kao u jele. Pored nje su tu još dvije „žalobne smreke" (Picea excelsa var. pendula), zatim Picea orientalis i američka Picea alba.

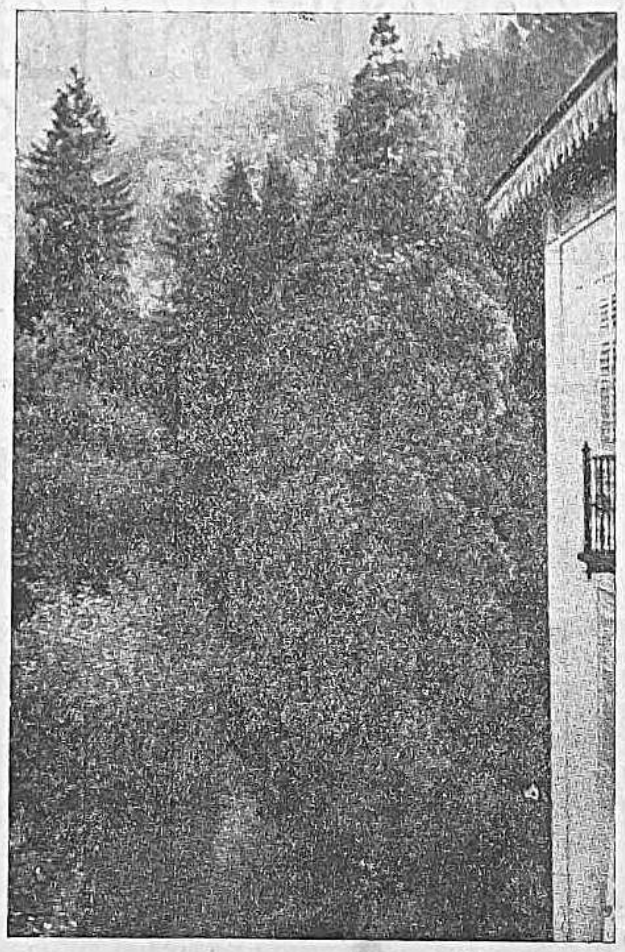

MAMUTOVAC (Sequoia gigantea) u parku u Rimskim Toplicama. (Slika 1.)

Veliko je mnoštvo raznih vrsti pačempresa u najraznoličnijim kulturnim formama i odlikama. Pjegavi japanski pačempres (Chamaecyparis pisifera) zastupan je u više odlika: Chamaecyparis pisifera var. filifera, zatim lijepo pravilno stablo s dražesnim plavkastim mekanim listićima Chamaecyparis pisifera var. squarrosa (vidi sl. 3) i njemu najbliži prelazni oblik Chamaecyparis pisifera var. plumosa. Od američkih pačempresa tu je poznati Chamaecyparis Lawsoniana sa zelenim i plavkastim formama te Chamaecyparis nootkatensis, sve krasna velika stabla. Nadalje ima smrekuša, Thuja plicata i Thuja occidentalis, zatim više šarenih panaširanih japanskih hiba (Thujopsis dolabrata variegata). Ima još raznih drugih vrsti, ali neću da dodijam čitatelju nabrajanjem, tek ću još spomenuti dva visoka bora izvan maloga parka uza Sofijin dvor, naime u našim nasadima dosta česti američki vajmutov bor (Pinus Strobus) i elegantni himalajski bor (Pinus excelsa) s veoma dugim mekanim plavkastim iglicama. Prijateljima hortikulturne umjetnosti preporučam, da nikako ne propuste, ako im se desi prilika, posjetiti Rimske Toplice i razgledati jednu od najljepših dendroloških zbirka u našoj državi. Zacijelo će se vratiti zadovoljni s lijepim uspomenama i priznati vlasniku g. K. Uhlichu, da je veoma zadužio našu hortikulturu, što je sačuvao takovu skupocjenu zbirku i dolično je uredio.

Drevesasta potonka.

(Paeonia arborea.)

(Sa slikom.)

Inž. C. Jeglič — Maribor.

Kdo si je ni že zaželel na svojem vrtu? Ko se rascveto dehteče lipovke (syringa), prelestni rododendroni pa zapovrstjo bujnorumeni negnoj (laburnum) in živahno-bela brogovita (viburnum opulus), se kmalu kot kraljica med njimi odene v svatovsko cvetje drevesasta potonka. Na majhnem vrtu se ta mogočna krasotica še posebno uveljavi, povsod pa jo moramo posaditi na najvidnejših krajih, kjer jo lahko občudujemo vsekdar od blizu. Radi jo sade blizu pota posamič ali pa pred grmovjem in drevjem (glej sliko); zlasti se lepo odbija njeno blesteče cvetje od mračnega ozadja iglavcev.

Drevesasta potonka (paeonia arbórea), ki je doma iz vzhodne Azije, se od kitajske in drugih vrtnih potonk,

katerim nadzemni deli jeseni odmro, razlikuje zlasti po tem, da je lesnata; starejši grmi dosežejo do dva metra višine. Cvetovi so enostavni, napol pitani ali pa razkošno polni, v rožnatih, belih, rdečih, ali lilastih barvah.

Po volji ji je globoko zrahljana, prav rodovitna, humozno ilovnata zemlja, ki ni ne premokra ne presuha. Saditi jo moraš previdno in plitvo. Daj ji zavetno, toplo in solnčno lego! Tu pa tam ji škodijo oštre zime. Starejše drevesaste potonke so manj občutljive proti mrazu. Čez zimo odeni zemljo pri koreninah z listjem ali gnojem. V krajih, kjer je surovo podneblje, pokrijejo vso rastlino s smrekovjem; spomjadi je treba brsteče rastline pravočasno odkriti. Skrbno jih zavaruj zlasti pred kasnim spomladnim mrazom.

Drevesasto potonko razmnožujejo s cepitvijo na korenine kitajske (paeonia chinensis) ali pa tudi navadne potonke (paeonia officinalis) in sicer v avgustu mesecu. Debelo korenino, ki služi za podlago, je treba pri vrhu gladko odrezati ter napraviti vanjo od zgoraj navzdol trikoten, ne preglobok in nepreširok žleb tako, da ga vloženi cepič docela ispolni. Za požlahtnjevanje se vzame 2—4 cm dolg cepič, ki ga je treba pod očesom primerno prirezati. Za povezanje je najtrpežnejša svinčena žica. Cepljenke vlončijo v peščeno prst tako, da je zasuto še žlahtno oko, ter jih posade v hladne gnojake. Približno 6 tednov morajo biti požlahtnjenke vedno dobro zaprte v vlažnem zraku pod steklom. Šele tedaj, ko se cepič in korenina prirasteta, se polagoma pričenja zračenje. Lonci ostanejo še čez zimo v pokriti gredi, zaviti v mah, in spomladi, včasih šele jeseni ali pa celo šele drugo pomlad so mlade rastline sposobne za presaditev na plano, kjer jih je treba prva leta prav skrbno zavarovati pred mrazom. Žlahtni del rastline, ki se hrani spočetka po koreninî, na katero je cepljen, se pozneje sam ukoreni in samostojno prehranjuje. Cepljenke cveto šele po nekaj letih.

Grebenice se ukoreninijo zelo nerade. Vzgoja iz semena da manj občutljive rastline, ali pri njej se ne moremo zanesti na sortnost. Seme, ki se poseje spomladi v listnato prsto pod steklo in zasenčeno, izkali šele po enem letu. Sejanke potrebujejo 6—8 let, predno zacveto.

Razmnoževanje torej ni baš preprosto in lahko, zato je drevesasta potonka še dokaj dražja od zelnatih vrtnih potonk. Vendar navdušenih ljubiteljev, ki imajo še količkaj važnosti v žepu, ne more oplašiti niti visoka cena, da si ne bi naročili iz inozemstva te čudovite krasotice za svoj vrt.

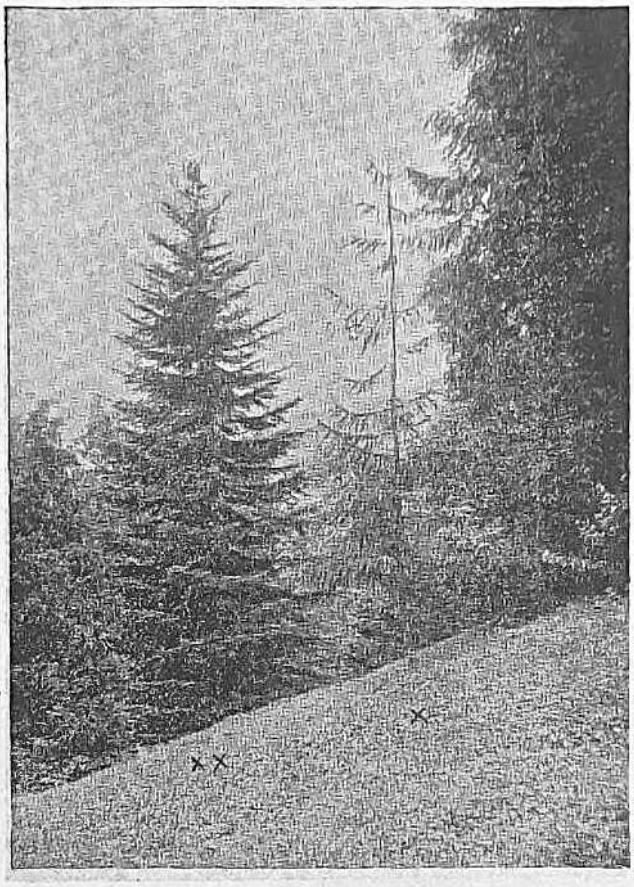

JAPANSKA KRIPTOMERIJA (Cryptomeria japonica) +, KAVKASKA JELA (Abies Nordmanniana) ++, u parku u Rimskim Toplicama. (Slika 2.)

Vanilija ili sunčac.

(Heliotropium peruvianum.)

(Sa slikom.)

Lijepa ova i miomirisna biljka broji se među najmilije cvijeće naših vrtova, ali i među vrlo omiljele biljke lončanice. Radi finog mirisa bujnih njezinih cvatova, koji podsjeća na miris vanilije, poznata je ova biljka kod nas najviše pod imenom vanilije. Za cvjetne gredice, rondele i za rabate ovo je vanredno zahvalna biljka, koja u povoljnim prilikama cvate od ranoga proljeća pa do kasne jeseni, kad joj mraz prekine daljnju cvatnju.

Vanilija je višegodišnja biljka, ali se ipak ne preporuča da držimo busove, koji su stariji od dvije godine, jer ovi izbiju suviše u visinu, a donji dijelovi pojedinih izdanaka budu goli.

Vanilija se dosta lako umnaža sađenicama, koje uzimamo sa mladih neodrvenjenih izboja. Ukorijenjene sađenice sadimo pojedinačno u male cvjetne lončiće i to u dobru snažnu zemlju lisnjaču sa obilnom primjesom pijeska, pa ih držimo u zatvorenoj sobi ili u toplom stakleniku ili u klijalištu, gdje ih od sunca zaklanjamo dok se biljke dovoljno ne razviju. Kad korijenje snažno proraste zemlju u cvjetnome loncu, tada treba biljke prirezati na 4—5 pupova, uslijed čega se one nabrzo razbusaju pa i obilato cvatu.

Vaniliju možemo sađenicama umnažati u svako doba godine, no obično ju umnažamo bilo s proljeća, mjeseca ožujka (marta), bilo u kasnijem ljetu, mjeseca kolovoza (augusta). Za proljetno umnažanje pripremimo si sađenice tako, da starije biljke mjeseca listopada presadimo u cvjetne lonce i držimo ih preko zime u toploj sobi ili u toplom stakleniku. Nakon što im s proljeća stabljike jako prirežemo, izbiju mnogi mladi izboji, koji nam onda služe kao sađenice. U mjesecu ožujku posađene sađenice ojačat će do mjeseca svibnja (maja) tako, da ćemo ih onda moći presaditi na vrtnu gredicu. — Kasnije, u mjesecu kolovozu, posađene sađenice naskoro ćemo rasaditi u male cvjetne lončiće, da ih onda sredinom mjeseca rujna (septembra) ponovno presadimo u veće cvjetne lonce i držimo na toplome mjestu, gdje će kroz cijelu zimu cvasti.

U dobrome, snažnom tlu, koje neka je i duboko rahlo, uspijeva vanilija izvrsno, te cijelog ljeta bujno cvate, ako ju za vrijeme vegetacije i obilno zalijevamo. Uzgajana kao biljka lončanica cvate ona i zimi. Ali i u vrtu možemo njezinu cvatnju produžiti gdješto i do Božića, ako smo biljke posadili na prikladnoj zaklonjenoj gredici, gdje ih zimi pokrijemo klijališnim okvirom sa klijališnim prozorima. Okvir dobro sa svih

strana obložimo zemljom i slamnim gnojem, da biljke u tom „klijalištu" budu od smrzavice što bolje zaštićene. Po boji i veličini cvijetova razlikujemo više sorti. Najljepše su ipak sorte sa cvijetovima svijetlo-plave ili tamno-plave boje

Sramežljivka.

(Mimosa pudica)

(Sa slikom.)

Piše **Ing. Ciril Jeglič, Maribor.**

To grmičasto rastlino s pernatimi listi, ki je doma iz Brazilije, goje vrtnarji ne radi lepote ali uglednega cvetja, ampak zato, ker je zanimiva njena izredna občutljivost. Sramežljivka je namreč zelo nervozna damica. Čim se dotakneš enega lista, že se zganejo in sklopijo vsi listi. Vsak dražljaj, tudi sunek prepiha povzroči na listkih, ki so sestavljeni iz štirih pernatih perez, čudno gibanje. To gibanje je trojno: najprej se ozka, nasproti si postavljena peresca sklopijo navzgor in nagnejo nekoliko navspred, nato se peclji vseh štirih peresc približajo drug drugemu in slednjič se pobesi tudi glavni pecelj celega lista. Toda proti dotikljaju, s katerim si razdražil en list, takoj enodušno protestirajo tudi vsi drugi. Obenem, ko se sklopi razdraženi list, posnemajo to gibanje tudi ostali listi, kar je botanik dobro označil v latinskem imenu, ki ga je dal tej rastlini: mimósa pudíca (mimos = posnemovalec, pudícus = sramežljiv). Vendar se razdražena sramežljivka, če jo pustiš na miru, kmalu spet potolaži ter razprostre svoje liste v prejšnji položaj.

Tudi ponoči se sklopijo in ohlapnejo listi, kakor da je sramežljivka zadremala. Starejši listi niso več tako občutljivi Tak isto otrpne in se nič več ne razburja sramežljivka, ki jo prepogosto dražiš. Posebno občutljiva je v toplovlažnem ozračju, kjer ji je najbolj po volji. V pretoplem ali prehladnem prostoru se njena občutljivost ne pojavi. Tak isto ji škoduje tobakov dim.

Sramežljivka sicer tudi v sobi vzdrži po več let, toda njeno prezimovanje ni hvaležno; vrtnarji jo vsako leto znova vzgajajo iz semena. Seme, ki je zelo trdo, namakaj, preden ga v februarju ali marcu poseješ. par dni v topli vodi. Za uspešno kalitev je treba nuditi večjo toploto (20° R) in enakomerno vlago. Mlade rastlinice pikiraj in kasneje jih presadi posamič v majhne lonce. Tedaj jim daj redilno prst in vedno dovolj zamakaj. Sramežljivka hoče biti v sobi na svetlem in toplem prostoru. Cvetne glavice, ki se prikažejo poleti, so okrogle in rdečkaste.

Šaljite pretplatu za god. 1928.!

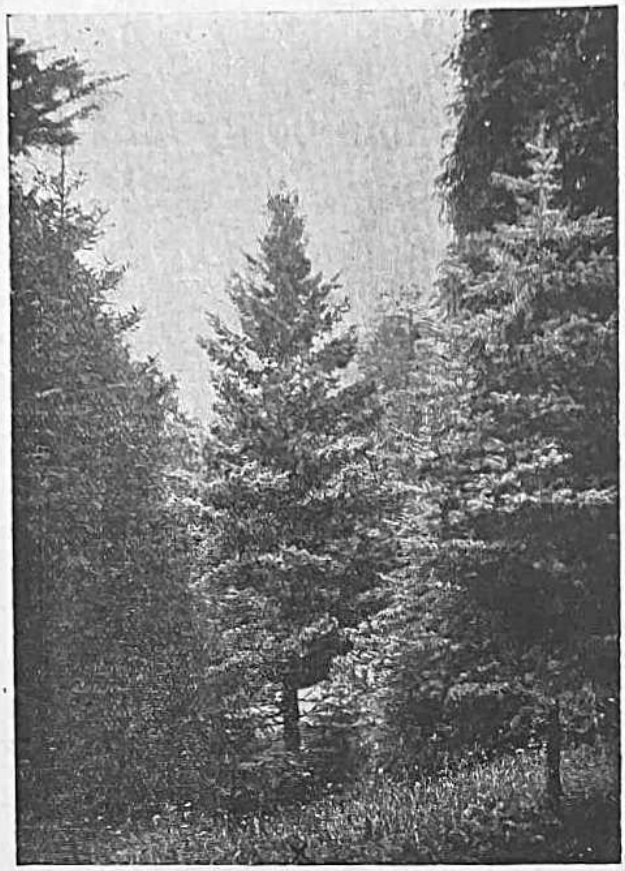

JAPANSKI PAČEMPRES
(Chamaecyparis pisifera var. squarosa).
(Slika 3. +)

Glavatica salata za Božić.

Glavatica salata zimi je dosta rijetko povrće. Proizvode ju obično samo trgovački vrtlari i donose u manjim količinama na tržište, gdje se ona dobro plaća. Ali ju može proizvesti i svatko, tko u svom vrtu ima zgodno klijalište.

Za ovu svrhu najbolja je sorta „svibanjski kralj" (Maikönig), koju u svojim cjenicima vode i sve naše trgovine sjemenja. Sjeme se ove salate sije polovicom mjeseca kolovoza, a do konca mjeseca rujna treba da se presade mlade biljke u hladno klijalište i to najbolje na razmak od 20 cm biljku od biljke. Klijalište držimo pokrito dokgod se biljke dobro ne ukorijene, a poslije prozore uklonimo, da ih ponovno metnemo tek onda, kad nastupi jača studen. No i onda otkrivamo klijalište danju kadgod je vrijeme povoljno. Kad nađu smrzavice, treba klijalište obložiti i slamnim gnojem. — Glavaticu salatu u klijalištu zalijevamo od mjeseca listopada dalje što manje, t. j. samo onda, kad je to bezuvjetno potrebno, a klijalište obilno zračimo, kadgod je vrijeme povoljno. — Već do početka zime razvijaju se glavice, a sada je sva naša skrb u tome, da ovako razvitu salatu što dulje uzdržimo. Zbog toga i zalijevamo što moguće manje, a klijalište držimo što više hladno. Uz takav postupak uzdrže se glavice gdješto i do mjeseca veljače.

Kod vađenja pojedinih glavica iz klijališta treba postupati brzo i oprezno, da u klijalište ne uđe suviše studeni. od koje bi salata mogla stradati.

Nešto o zalijevanju pasulja (graha).

Krivo je mišljenje, koje se gdješto čuje, da pasulj (grah) uopće ne treba zalijevati.

Ne treba ga zalijevati onda, dok u tlu ima ikoliko vlage. Ali kad naiđe suša, kao što eto i ovog ljeta, treba i pasulj zalijevati, ako od njega hoćemo imati korisfi. Osobito u doba cvatnje ne podnaša ni pasulj žešće suše, uslijed koje se ospu cvijetovi, lišće mu bude kao mrazom opareno, a cijela biljka zakržlja i suši se. Tu dakle treba svakako zalijevati i to tako, da vlaga prodre dublje u tlo. Polijevati lišće ne treba, a suviše vlage oko lišća i stabljike može da ima kao lošu posljedicu pojavu različnih bolesti.

Razborito polijevanje prija osobito onim vrstima pasulja, od kojih se troše zelene mahune za varivo,

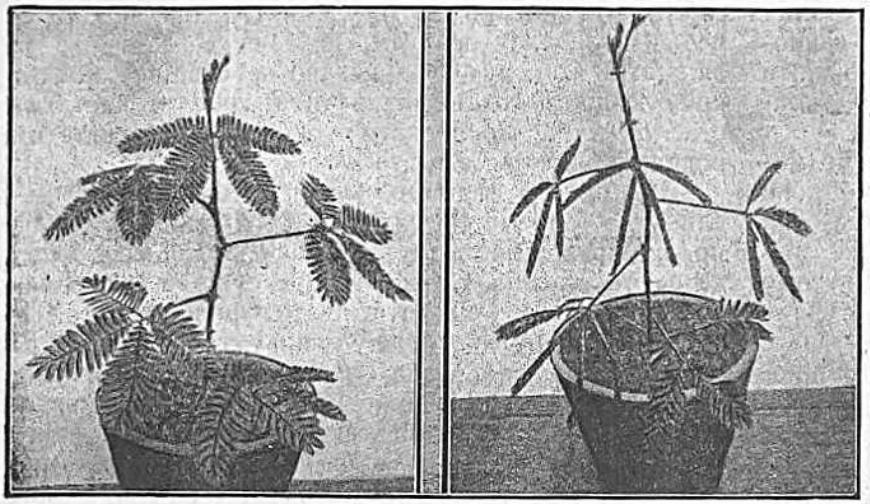

Sramežljivka (Mimosa pudica) sa rastvorenim i (desno) sa sklopljenim lističima).

Sunčac ili vanilija (Heliotropium peruvianum).

jer kraj nedostatka vlage budu mahune opore i drvenaste. S toga i nakon cvatnje, kad se mahune razvijaju, treba pasulj zalijevati, kadgod zalijevamo i drugo povrtno bilje.

Uređenje jagodnjaka.

Jagode se razmnažaju bilo sjemenom bilo vriježama. Vriježe su oni puzavi izboji, koji se lako ukorijenjuju na mjestima gdje se dotaknu tla. Iz ovako ukorijenjene vriježe razvije se onda nova biljka, koja zadrži sva svojstva biljke, od koje je postala.

Razmnažanje jagoda sjemenom iziskuje znatno više vremena, a osim toga tu se tek djelomično dobiju biljke istih svojstava, koje je imala biljka, čije smo sjeme posijali. Tko dakle želi da si nabrzo osnuje jagodnjak i to sa nekom plemenitom sortom, najbolje da si pribavi gotove biljke, koje će mu služiti kao matične biljke za razmnažanje jagoda. U trgovačkim vrtlarstvima mogu se dobiti i gotove mlade jagodne biljke za sadnju.

Najbolje doba za sadnju jagoda jest u mjesecu kolovozu (augustu) pa sve do polovice mjeseca listopada (oktobra). Ali se jagode mogu saditi i u proljeće u mjesecu travnju i svibnju (aprilu i maju).

Za jagodnjak je najprikladnije takovo mjesto u vrtu, koje je doduše izloženo suncu, ali od vjetrova dovoljno zaštićeno. Najbolje tlo za jagodnjak je ilovasta pjeskulja ili pjeskovita ilovača uz dovoljnu primjesu crnice (humusa). U vrtu se i manje povoljno tlo dade popraviti tako, da dodamo onu sastavinu, koja tlu manjka. U svakom slučaju potrebno je obilno gnojiti bilo zrelim stajskim gnojem bilo kompostom. Preporuča se, da se tlo za jagodnjak duboko prekopa ili rigola. Jagode trebaju u tlu i dosta vapna. Zato će biti probitačno ako se tlu dosta dugo vremena prije sadnje doda i vapna.

Za sadnju jagoda udesimo gredice, široke 120—160 cm, koje razdijelimo po širini na razmake od 20 cm za jagode mjesečarke a 40 cm za ananas-jagode. Po duljini gredice ostavljamo razmake od 30 cm za jagode mjesečarke a 60 cm za ananas-jagode. Kad su razmaci odmjereni i mjesta obilježena, tad se pristupa samom sađenju, koje se vrši tako, da se na obilježenome mjestu otkopa nešto zemlje i umetne jagodna biljka, pri čemu treba paziti, da joj korijenje bude lijepo i jednolično uokrug razastrto i da bude zemljom zasuto. Biljke se ne smiju usaditi preduboko ali niti preplitko, a treba naročito paziti na to, da se zemljom ne zaspe srce biljke. Preporuča se, da se korijenje svake biljke umoči prije sadnje u kašastu smjesu od ilovače i goveđeg gnoja. Tlo, u koje sadimo, neka je dovoljno vlažno. Sadimo li u nešto slabije tlo, dobro je da se jamica ispuni zrelim kompostom tako da korijenje odmah u početku bude imalo što više hrane. Zemlju oko usađene biljke treba čvrsto pritisnuti, a onda i čestito zaliti vodom. Najbolje je saditi za tmurna i vlažna dana.

Njega jagodnih nasada sastoji se u tom, da svaki korov odstranjujemo marljivim plijevljenjem, zemlju češće plitko (3—5 cm) okapamo, a za ikoliko sušnijeg vremena obilno zalijevamo. U valjanom tlu i uz prikladnu njegu biljke se izvrsno razvijaju, pa već u prvoj godini potjeraju mnoge plodne izboje, a nakon cvatnje razvijaju i mnoge vriježe. Ako smo sadili starije matične biljke, tad će nam ove vriježe dobro doći za uzgoj mladih jagodnih biljaka. Ali ako smo sadili same mlade biljke, tad sve ove prve vriježe otkidamo.

Zimi nakon sadnje zaštitimo jagodnjak od smrzavice tako, da oko biljaka i po tlu između njih razastremo obilniju naslagu na po struloga gnoja i sve to ostavimo tako do ranog proljeća, kad preostali taj gnoj ukopamo u zemlju. Srce biljaka ne smije biti pokrito ni zemljom niti gnojem. D.

Клаштрење (кресање) и чишћење маслина.

Маслина је благородно и Богом дано дрво, које нам је дошло са Истока и чија је култура од вијекова код нас позната. Нашом обалом Јадрана чак до ријеке Бојане протеже се богата маслинова шума, која у Далмацији (3,781.000), Црној Гори (143.000) и Хрватском Приморју (4.000) броји близу 4,000.000 стабала, старих и прастарих до 3.000 година, па која стабла ипак дају плода.

Маслина као и друго благородно дрво треба да се креше или како у Далмацији кажу „клаштри“, јер ако би се оставила без кресања, постала би густа, кржљава и никад се не би добило ни приближно рода, као кад се креше и његује.

Маслина се клаштри, да се постигне стална родност и редовно подмлађивање, те нека равнотежа између вегетације и продукције. Проређивање круне обавезно је сваке године, док главно клаштрење треба обавити сваке четврте године.

Маслинар треба да добро познаје развиће маслине, њен живот и културу, а тек онда моћи ће и да успјешно ради око ње. Маслина је воћка, која дава плод на двогодишњим гранчицама, па ако желимо да редовно имамо рода, треба и да чувамо једногодишње гранчице, јер ће оне идуће године да роде. То се постигне редовним кресањем, да се изазову младе гранчице и да се тим редовним прочишћавањем круне дава више простора и сунчаних зрака, јер само оне гранчице роде, које су погнуте (водоравне) и изложене сунцу.

Познати француски писац о маслинарству, г. Rosier, каже: „Свако стабло упозорава клаштриоца и говори му, како треба да ради, ако само знаде свој посао". Италијанац Tavonti истог је мишљења и додаје, да су практична правила неодређена. Било како му драго, при овом послу треба увијек имати на уму:

1) Маслина дава плод само на двогодишњим (лањским) гранчицама. Клаштрилац дакле треба да добро зна, које гранчице има да чува, а које може и да одкида, да тиме изазове бујнију вегетацију, више младих гранчица. које ће, како смо чули, идуће године понијети рода.

2) Цвијет се укаже само на оним гранчицама, које су по цео дан изложене сунцу, а најбоље роде оне гранчице, које су положене (водоравне) или које су објешене (које висе доље), док ријетко рађају гранчице, које су усправне.

3) Кад би се могло, добро би било преко љета сувишни плод скидати са гранчица, јер кад су гранчице препуне, плод је обично ситан и мање дава зејтина (уља).

4) Маслина има много врста и подврста, које треба распознавати и припазити приликом клаштрења, а треба пазити и на то, какво је земљиште и положај (присојна страна или засоје).

Маслина се може клаштрити од децембра па до почетка априла, у које се доба маслина одмара као и друго рашће.

При клаштрењу треба обратити пажњу и на плодност и доброту самог земљишта. Маслине, које су бујне и на добром земљишту, не смију се јако кресати, јер изазивањем притока сувишног сока стварају се неке набреклине (кврге) по гранама, које се касније огубају. Ако је земљиште слабије, и тада треба бити пажљив, олако клаштрити, маслине пођубрити и тек друге-треће године клаштрити како треба. Прастаре маслине најбоље је подмладити или ако се нема што на гранама оставити, тада маслину посјећи при земљи и пањ покрити са добром земљом, да се добију добри изданци. Све оне гранчице т. ј. изданке са дебелих грана, а које право расту, треба на $^1/_3$ прикратити.

И маслини, као и другој воћки треба дати облик (форму), који се мијења према њеној старости. Најбољи је облик котласт (као крошње), јер га је лако подржавати и увијек кроз круну има доста свјетлости. Нашим маслиновим стаблима, овим које имамо, врло је тешко дати нови облик, управо немогуће. Овде је главно, да се облик очува и да се тако унутрашњост проређује, како ће бити више свјетлости. Маслина љуби сјекиру, и при клаштрењу не треба ју жалити, јер ако се како треба оклаштри, па ма се показало и сувише, она ће кроз 2 до 3 године накнадити труд, и чисто се стабло не ће препознати: окитит ће се младим родним гранчицама.

Из праксе сваки се од нас убиједио, да маслину не смијемо кресати као друго дрво. Тако на пр. ако посијечемо једну дебелу грану, опазит ћемо, да се по ту страну гране почне сушити и огранак корења (жила), које штетно дјелује на стабло. На то ваља скренути озбиљну пажњу, те и ако се мора одсјећи и по која грана, треба то постепено учинити; јер задавши велике ране стаблу, изазива се трулеж како на жилама, тако и на гранама и деблу.

На острвима у Далмацији пробали су на гранама маслина т. зв. „прстеновање". Ако су гране високо узрасле, огољеле и само на врховима види се по која китица са плодом, маслинари такву грану не сијеку одмах, већ на оном мјесту, гдје ју желе скратити, огуле прстен коре и оставе тако. Течајем љета добију плод са врхова, а при дну почну избијати изданци. Грана се идуће године потпуно одсијече.

Чишћење старе коре и унутрашње дупље маслинова стабла од велике је користи и то не треба никад пропустити. Добар клаштрач прекуца маслиново дебло као оно лекар болесника и гдјегод опази да није здраво (празно је под ударцем сјекире), одмах сијече и отвара дупљу и чисти трулеж до здравога. Одпатке и трулеж треба одмах покупити и спалити, јер су ту сви могући инсекти и чаурице, које би се излегле и починиле огромну штету. Пажљиво чишћење од велике је користи.

За клаштрење маслина служи у првом реду сјекира, у које је дугачки криви врх налик на пијук, који служи, да се чисти унутрашњост дупље маслинова дебла. Са овим повијеним врхом, који је широк и оштар, може се ископати и најмањи дјелић изумрлог сухог дрвета. Сјекира увијек тражи косир, који је широк и оштар, те служи, да се веће ране загладе и ситни изданци кидају. Косир треба имати, јер он знатно олакшава рад. Осим косира добро је имати и стругар, са којим се струже маховина и лишаји са старог дебла и грана. Још се мора имати и маказе (шкаре), те прикладна лесница (стубе, љестве). Са добрим алатом могу се и треба сваку рану загладити, сваки суви чвор и патрљак дићи, а особито кад се има добра лесница, са којом се може да високо досегне.

У пракси дакако треба да човјек свако дебло помно просуди и да изводи комбинације, држећи се строго правила, која сам у кратко навео.

На крају желим да скренем пажњу на познатог непријатеља, злогласну маслинову мушицу, о којој је било говора прошлог љета. Проти њој треба се борити познатим средством „Olivasanom". И све друге штетнике на маслинама треба затирати гдјегод се појаве, а маслине његовати једнаком помњом, којом његујемо и друго корисно дрвеће. Јер племените маслине представљају голем народни имутак и велеважно врело привреде за наше јужније приморске крајеве.

Ст. Бар, Црна Гора. Агр. **Иво Калуђеровић.**

Napomena uredništva: Ovo je skraćeni izvadak iz predavanja o njezi i uzgoju maslina, održanog početkom mjeseca aprila u Poljoprivrednoj podružnici u Petrovcu.

Što se u vrtu radi mjeseca kolovoza i rujna

(augusta i septembra)?

Kolovoz (august).

U cvjetnjaku vrijedi i sada sve, što je rečeno za prošli mjesec. Sijemo različno dvogodišnje cvijeće kao: maćuhice, potočnice, zvončiće, pa naprstak (Digitalis), gušavica (Silene), sibirski mak (Papaver nudicaule) i dr. Sijemo na ponešto zasjenjenu gredicu, primjereno zalijevamo, a mlade biljčice pikiramo. Dijelimo i rasađujemo u dobro vrtno tlo busove mnogih ocvalih i suviše razraslih biljki trajnica kao: Primula, Bellis, Viola cornuta, Doronicum, Phlox canadensis, perasti klinčić i dr., pa ih obilno zalijevamo, dok se valjano ne ukorijene. Rasađivanje je potrebno, jer inače kroz koju godinu vrlo oslabe i konačno sasvim propadnu. Najkasnije u kolovozu treba ocvale cvjetne lukovice (i gomolje) izvaditi iz zemlje, pa ih razastrti na suhom, zračnome mjestu, da se prosuše do mjeseca listopada, kad ćemo ih ponovno saditi. Lukovice ocvalih ljiljana sadimo svake 2—4 godine na drugom mjestu. Izboje dalija i sličnog cvijeća privezujemo o prikladne prutiće. Ruže i raznovrsno ukrasno grmlje možemo sada okulirati na t. zv. spavajući pup. Obilan cvjetni ukras pružaju: begonije, pelargonije, vanilije (Heliotropium), fuksije, žalfije, klinčići, lobelije, dalije i slič. Treba ih obilno zalijevati. Zvjezdani (Aster) počimlju sada bujno cvasti. Biljke lončanice prema potrebi zalijevati, a češće ih škropiti čistom vodom. Travnjak češće polijevati. Pojave li se požutjela mjesta na travnjaku, to je obično znak nedovoljne njege, pa će tu obilno trebati kompostom pognojiti i nadosijati. Za košnju travnjaka odabirat ćemo po mogućnosti tmurne ili kišne i vlažne dane.

U povrtnjaku treba za sušna vremena zalijevati osobito različno zeljano povrće, kojemu prija i zalijevanje razrijeđenom gnojnicom. — Luk crljenac vadimo iz tla kad mu se dosta posušila sva nadzemna zelen, a onda ga na zračnu mjestu razgrnemo, da se ispari, prosuši i prizrije. — Sijemo peršin, mrkvu, povrtnicu i špinat za jesensku trošnju, kao što i zimsku glavaticu i poljsku salatu za zimsku i ranu proljetnu trošnju. Usjeve treba naskoro prorijediti. Sadimo i presađujemo salate, korabu, zimski kelj i endiviju, a na ponešto zaklonjene gredice sijemo za uzgoj ranih proljetnih presada rane vrste korabe, kelja i cvjetače. Sijemo naročito, prema potrebi zalijevamo a mlade biljčice što prije prorijedimo i pikiramo te ih prezimljujemo u hladnom klijalištu. Na sunčanim zaklonjenim gredicama možemo još i sada saditi rane vrsti graha čučavca, pa budu li prilike povoljne mogu se do jeseni razviti nježne mahune za varivo. Suvišne izboje na rajčicama treba optrgavati, da se plodovi ljepše razviju. Ali lišća treba da dosta ostane, jer bez dovoljno lišća ne će biti ni jedrih plodova. Odviše zalijevati rajčice ne valja, jer bi se usporilo zrijenje plodova.

Sve povrće treba češće okapati i plijeviti korov a raznovrsne štetočince (lisne ušence, gusjenice i slič.) tamaniti. Biljke, ostavljene za sjeme, treba osobito pomno njegovati.

U voćnjaku započinje berba mnogog ljetnog voća (jabuka, krušaka, šljiva, bresaka). Što od tog voća kanimo pričuvati za kasniju trošnju, obirat ćemo koji dan prije potpune zriobe, te spremiti na zračnom i hladnome mjestu, gdje će nadozrijeti. Kasnije zimsko voće (jabuke i kruške) počinje sada življe razvijati plodove, pa će biti od koristi, ako tlo pod krošnjama voćaka kadšto zalijemo gnojnicom, razrijeđenom sa vodom. Otpalo voće ispod voćaka treba kao i do sada pobirati, da se spriječi umnažanje kojekakvih štetnika i bolesti. Stare plodne izboje malina i kupina treba odmah nakon berbe odrezati. Ribiz i ogrozd umnažamo sađenicama. Uređujemo nove jagodnjake.

Spremišta za voće uredit ćemo i očistiti, ovapniti i čestito prozračiti.

Rujan (septembar).

U cvjetnjaku cvatu sada dalije (georgine), zvjezdani (Aster), Canna, Petunia, Pentstemon, Mirabilis, Tagetes (kadifica), Reseda, Anemone japonica, Helenium autumnale, Inula, Tritoma, Zinia i dr. Za popunjavanje ispražnjenih cvjetnih gredica osobito su zgodni zvjezdani (Aster), jer se lako ukorijenjuju i onda, ako ih presađujemo i kad su u najživljoj cvatnji. Dvogodišnje cvijeće kao potočnice, maćuhice, gušavice (silene) i dr., koje smo po mogućnosti prije toga pikirali, presađujemo sada na posebne gredice ili na stalno mjesto, gdje ih zalijevamo i valjano njegujemo. Druge biljke (Primula, Calceolaria, Cineraria i dr.) koje smo sijali u sandučiće ili u klijališta, a onda ih i pikirali, treba da držimo na zračnom mjestu odnosno u otvorenom klijalištu, dokgod toplo vrijeme dopušta. Pod kraj mjeseca započinjemo sadnjom cvjetnih lukovica. — Klinčiće razmnažamo i sada sađenicama. Cvjetne lonce sa krizantemama držimo na zračnome mjestu i oprezno zalijevamo. Preporučaju, da se vodi za zalijevanje primiješa svaki tjedan ponešto krvi, uslijed čega će se bujnije razvijati cvijet. Osobito lijepi, veliki cvijetovi razvit će se, ako na pojedinim stabljikama ostavljamo samo ovršni cvjetni pup, a sve druge otkidamo. Prije okuliranim ružama treba povez razrezati a mladice prirezati na 3 ili 4 oka, pa ih uz divljaku dosta rahlo privezati likom. Na spavajuće oko i sad se može okulirati. Čim nadođu jesenski mrazovi, ubrzo će stradati mnoga nadzemna zelen, a onda treba gomolje begonija, dalija, Canna, podanke od Salvia patens i dr., izvaditi iz tla i spremiti u suhome podrumu. Ali vađenjem ne valja prenagliti, jer gomolje u tlu bolje dozrijeva i manje gnije nego li u zimskom spremištu.

Sa balkona iščezava dosadanji cvjetni ukras, ali gdje je posađena divlja loza (Ampelopsis) vrlo je lijep ukras balkona, verandi, pa i čitavih stijena, crveno ili žuto lišće ove penjalice biljke. Biljke lončanice, koje smo ljeti držali na otvorenom, treba početi postepeno priučati na natkrovljene a onda i na zatvorene prostorije, pa ih za nepovoljnih dana i noću sklanjati u vrtnu sjenicu, na verandu, hodnik pa i u sobu. Travnjak treba češće zubačama počistiti, i držati ga u redu što dulje je to moguće.

U povrtnjaku zalijevat ćemo samo za sušnijih dana i to onakovo povrće, koje svoje korijenje širi plitko ispod površine tla, kao salate, povrtnice i slič. Okapati i plijeviti kao i doslije, a mlade usjeve prema potrebi prorijediti odnosno pikirati.

Za zimsku trošnju sijemo salatu, špinat, matovilac, a zimsku salatu iz prošlog mjeseca prorijeđujemo i rasađujemo. Za uzgoj ranih proljetnih prijesadnica sijemo (ako to već nismo učinili) na ponešto zaklonjenim gredicama kupus, kelj, cvjetaču, korabu i slič. Usjeve ubrzo prorijeđujemo odnosno pikiramo, da svaka biljčica bude imala dosta prostora (5—6 cm). Rajčice obiremo dok još nisu prezrele, pa ih izlažemo na sunce, da nadozriju. Posve sitne plodove rajčica otkidamo, da se preostali plodovi uzmognu bolje razviti i prije sazrijeti. Na kelju pupčaru optrgamo nekoliko pobočnih listova, da se što bolje razviju lisni pupoljci. Šparžište treba okopati, a sve nadzemne izboje, koji nisu dosta zeleni, treba posve nisko kod zemlje odrezati i spaliti, jer je vjerojatno da se u njima nalazi opasni štetočinac, špargina muha. Jagodnjak gnojimo zrelim gnojem.

Uništavanju korova treba i sada prikloniti mnogo pažnje, jer ne valja da se na ispražnjenim gredicama i putevima pušta da uzraste korov, koji razvije i sjeme, pa tlo ponovno zakorovi. Štetočince uništavamo gdjegod ih nađemo. Ne valja prežuriti branjem i spremanjem povrća u zimska spremišta, osim ako nas na to prisili loše vrijeme.

U voćnjaku berba je voća u punom jeku. Treba pri tom postupati kako je rečeno za prošli mjesec.

Prije spremanja treba urediti, očistiti, ovapniti, a dobro je i osumporiti, pa onda valjano prozračiti zimska spremišta za voće.

Jame za jesensku sadnju voćaka dobro je već sada iskopati, a i pobrinuti se da nam mlade voćke u pravi čas stignu.

Oko debla voćaka dobro je sada staviti papirnati pojas, namazan ljepivom (ljepak, Brumataleim ili slič.) Taj će pojas ostati na deblu sve do lipnja slijedeće godine, ali ćemo ga za to vrijeme nekoliko puta obnoviti. Tko ne meće ovaj ljepivi pojas, treba da svoje voćke štrca zimi, kad nema lišća, 5—10%-tnom otopinom Drvorina ili drugog sličnog sredstva. Dok je još na voćki lišće, izrezat ćemo sve bolesne i suhe grane. Tlo pod voćkama, a tako i pod raznovrsnim voćnim grmljem, treba okopati i držati čisto od korova.

Pitanja i odgovori.

G. Mercedes L-ć, Otok Olib (Dalmacija). — Običajno sredstvo za uništavanje trave na vrtnim puteljcima jest struganje puteljaka, kadgod se na njima ikoliko trave pojavi. Radikalnije sredstvo je sapunarska lužija, razrijeđena i uz dodatak od 2 do 3% proste karbolne kiseline. Još jednostavnije sredstvo je rastopina obične kuhinjske soli, 2½ kg u 10 litara vode. Sa kojom od spomenutih rastopina treba za suha vremena zaliti travu, pa to učiniti opetovano u razmacima od nekoliko dana.

Od knjiga, za koje nas pitate, preporučili bismo Vam, da si nabavite knjigu „Povrtljarstvo" od St. Ožanića, koja je još godine 1902. izašla u Zadru, troškom tadanjeg namjesništva dalmatinskog.

G. pretplatnik broj 2162, Kragujevac. — Na Vaš cijenjeni upit nije nam moguće odgovoriti ovako, nego ćemo svakako donijeti poseban članak o sjetvi i umnažanju raznovrsnog šumskog ukrasnog drveća i šiblja. Molimo samo jošte malo strpljenja.

Gđa M. ud. I-ć, Koprivnica. — Pitate nas, zašto su Vam sve levkoje (ljetni feigli, seboj) jednostavne. Ako sjeme potječe od gurmatih levkoja, onda ipak ne će biti baš sve jednostavne, nego će među njima biti i neki procenat gurmatih. To se zbiva po prirodnom zakonu, slično kao sto i iz sjemena najplemenitije jabuke dobijemo skoro sve same divlje jabučice. Vrlo mali procenat gurmatih levkoja dobit ćete pogotovo od onog sjemena, koje ste sami uzgojili. Dobro sjeme, kupljeno od pouzdane sjemenarske tvrtke dat će znatan procenat gurmatih levkoja.

G.: m. a. š. — Kod presađivanja treba da štedite krizantemama korijenje. Presađujte ih po mogućnosti sa grumenom zemlje oko korijenja.

Ruža ne podnaša tlo, u kojemu ima suviše vlage, pa će možda to biti glavni razlog, da Vam je ruža sva požutjela i tek slabo potjerala. Popraviti se to može jedino tako, da suvišnu vlagu zgodnim načinom odvedete ili da ružu na povoljnije mjesto presadite.

G. I. K-r, L-a. — Okulirane mlade šljive posušile su se vjerojatno stoga, što nisu bile nakon okuliranja kako treba njegovane. Ili im tlo uopće tamo ne prija, pa bi ga trebali da popravite. Šljive trebaju snažno tlo sa dosta rastopivih hranivih sastojina, a koje tlo nije suviše sušno. Ili je razlog sušenju mladih okuliranih šljiva u tome, što divljakama, koje ste okulirali, možda nije bilo korijenje dosta snažno razvito. To je moguće naročito u tome slučaju, ako ste divljake uzeli od korijenovih izdanaka, pa ih okulirali prije nego što im se korijenje dosta snažno razvilo.

G. I. B-ć, Vrbje. — Obećani članak o limunu nismo donijeli kako smo željeli, ali ćemo ga svakako skoro donijeti. U tom će članku biti sve, što treba znati o uzgoju i njezi limuna. Ovdje samo napominjemo, da si divljake lahko uzgojimo iz sjemenaka zrelih limunovih plodova. Dvogodišnje divljake okuliramo jednako kao što okuliramo bilo koju voćku. Pup (oko) za okuliranje uzimamo sa limuna, koji donosi jedan sočan plod. Okulirati možemo tijekom cijele ljetne vegetacije. — Limun kao i narandžu treba oprezno zalijevati tako, da korijenje nikad ne leži u suviše mokroj zemlji.

Razno.

Ocvale cvijetove sa ruže treba odrezati, jer time ružu silimo da ponovno cvate.

U vodi za zalijevanje duljim stajanjem razviju se razne alge i mnoštvo sićušnih živih bića. Bacimo li u takovu vodu nešto negašenog (živog) vapna, staložit će se sve ovo nakon par sati, a nad talogom ostat će bistra voda, kojom možemo zemlju oko bilja zalijevati, ali ne sâmo bilje polijevati.

Ose se hvataju tako, da se u blizini osinjaka namjesti kakova staklena boca, u kojoj je na par centimetara visoko zašećerena voda. Ose ulaze u bocu, a rijetko kojoj uspije da iz boce izađe.

Bilješke.

Ukrašivanje prozora, balkona i verandi živim cvijećem estetska je potreba svakog grada. Prema zaključku gradskog zastupstva zagrebačkog posebna će komisija polovicom mjeseca kolovoza obići gradom i nagraditi vlasnike najukusnije ukrašenih prozora, balkona i verandi.

Primjer grada Zagreba trebali bi da slijede i pokrajinski naši gradovi.

Štrcanje raznovrsnog vrtnog bilja (cvijeća, povrća, voćaka, kao i ukrasnog grmlja i drveća) od vanredne je koristi za uspijevanje bilja, osobito u sušno doba godine. Štrca se izjutra ili podvečer i to čistom vodom, a treba za tu svrhu valjana štrcaljka. Svraćamo pažnju naših čitatelja na oglas **„IRRIGA"** na 2. stranici omota.

Na uvaženje.

Radi toga jer naš urednik polazi na odmor, izdajemo ovaj dvobroj. Prema tome iza ovog dvobroja (7. i 8. broja) ne će u mjesecu kolovozu izići nijedan broj našeg lista, a 9. broj izići će u prvoj polovici mjeseca rujna (septembra). Dvobroj ovaj nešto je opsežniji, a broj za rujan biti će također nešto veći opsegom od običnih brojeva. Mi inače nikada ne izdajemo dvobrojeva, ali su nam poznati i nekoji inostrani listovi, koji za ljetne mjesece srpanj i kolovoz redovito izdaju dvobroj.

Naša uprava za to će vrijeme potraživati zaostale pretplate, te uopće inkasirati sve zaostale naše tražbine, budući da mi svoj novac trebamo. Molimo naše dužnike, koji su međutim dobrim dijelom već i upozoreni na svoju dugovinu, neka ne čekaju da ih ponovno opominjemo, nego neka zaostalu svoju dugovinu šalju, da ne prave nama a možda i sebi suvišnih i nepotrebnih troškova.

Čekovne uplatnice ne šaljemo sada nikome, jer smo ih svakome ove godine već dvaput poslali u prvim brojevima ovog godišta. Tko ima da nam novac šalje, dobit će na zahtjev kod svakog poštanskog ureda praznu čekovnu uplatnicu, koju treba propisno ispuniti, te naročito ubilježiti ime našeg lista

„Uzorni Vrtlar", Zagreb

kao i broj našeg čekovnog računa

34.654

i poslani novac će sigurno k nama stići. Na ovu čekovnu uplatnicu ne treba ljepiti nikakove marke, pa tako svakog pošiljaoca stoji slanje novca samo 25 para.

I čekovnom uplatnicom Hrv. poljodjelske banke, Zagreb, br. 33.392, ako je uplatnica na gornjem rubu providena našom štampiljom, može nam se novac slati. Konačno može se slati i običnom novčanom doznačnicom.

Sve naše dužnike kao i sve one pretplatnike, koji nam do sada još nisu poslali pretplatu za ovu godinu (1928.) molimo, da nam odnosne dužne svote što prije pošalju.

Uprava „Uzorni Vrtlar i Uzor. Gospodar".

Izdavač i odgovorni urednik: **Stjepan Pirnat, prof., Zagreb, Ciglana 24.** — Tisak: **M. Šek, Zagreb, Berislavićeva ul. 7.**

REDOVNI PRILOG „UZORNOG VRTLARA"

UZORNI GOSPODAR

ZA SVE GRANE POLJOPRIVREDE I KUĆANSTVO (DOMAĆINSTVO).

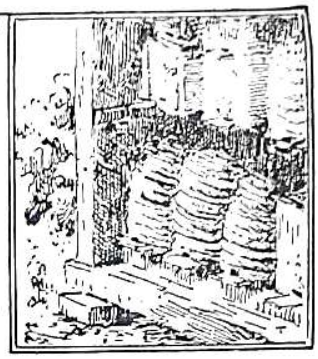

„Uzornog Vrtlara" god. VI. Zagreb, srpanj (juli) kolovoz (august) 1928. Prilog broj 7. i 8.

Peradarske izložbe.

U razvitku i napredovanju peradarstva veliku ulogu igraju izložbe peradi. One potiču privatnu inicijativu na uzgoj što ljepše i savršenije peradi. Njima imademo zahvaliti postanak nekolikih prvorazrednih pasmina peradi, te vanredno visoku nosivost pojedinih uzgoja. Sportivni osjećaj gajača i zdrava konkurencija, koja nalazi svoj izražaj na izložbama peradi, pravi su stimulanti napretka u peradarstvu i stoga bi ih trebalo podupirati od strane države i samouprava. Najviše su rasprostranjene izložbe peradi u Engleskoj i U. S. A. To su države najrazvijenijih športskih osjećaja i zato dabome prve stočarske države u svijetu. Po primjeru Engleske, izložbe peradi su se raširile po drugim državama, u kojima je u zadnje doba interesiranje za peradarstvo znatno poraslo.

Tipovi izložaba.

Imade 4 tipa peradarskih izložaba:

1. Izložbe, na kojima se nagrađuje eksterijer (vanjština) peradi.
2. Izložbe, na kojima se nagrađuju gospodarska svojstva peradi.
3. Izložbe peradarskih proizvoda.
4. Demonstrativne i poučne izložbe.

Izložbe prve vrsti su najstarije. Na tim izložbama se exponira perad po stručnjacima peradarima i po ljubiteljima peradi, koji se bave uzgojem pojedinih pasmina i dotjerivanjem pasminskih svojstava, tako da bi ona što bolje odgovarala svim zahtjevima standarta, ustanovljenog za exterijer, t. j. svim oznakama dotične pasmine, koje su bile utvrđene prilikom stvaranja pasmine. Na tim se izložbama pazi tako rekuć na svako pero, na svaku i najsitniju oznaku izloženog grla, i ako ono ne odgovara standartu, ne može nikako doći do nagrade. *)

Sa gospodarskog gledišta puno su korisnije one izložbe, na kojima se nagrađuju gospodarska svojstva peradi. Ove izložbe mogu biti dvije vrsti:

a) Izložbe, na kojima se gospodarska svojstva prosuđuju po vanjštini; i

b) Natjecajne izložbe za nosivost.

Na prvim izložbama nagrađuju se kokoši, kojih je vanjština najpovoljnija za visoku nosivost, tov, ili nosivost i tov zajedno (kombinirana svojstva). Ali budući da nosivost može biti najsigurnije opredijeljena neposrednim brojanjem jaja — organiziraju se t. zv. natjecajna nesenja. Natjecajno nesenje traje godinu dana, stoga su ovakove priredbe i dosta skupe. Da bi pojeftinili priredbe natjecajnih nesenja u Engleskoj, tamo ih organiziraju u toku tri zimska mjeseca: novembru, decembru i januaru. Kokoš, koja će iznesti najviše jaja u toku tih tri mjeseca, biti će ujedno i najbolja nosilica.

Izložbe peradarskih proizvoda od velike su važnosti za izvoznike domaće robe, te prema tome morale bi biti na svim našim zborovima. Za te izložbe dolaze u obzir jaja. perje i zaklana perad.

Za poučne svrhe važne su t. zv. demonstrativne izložbe. Na tim izložbama pojedini peradari i đaci gospodarskih škola imadu prilike upoznati se sa različitim vrstima peradi, mogu se naučiti razlikovati različite tipove exterijera, vanjske znakove za nosivost i t. d. Izložbena perad mora biti naročito pripremljena za izložbu, t. j. mora biti apsolutno čista i bez insekata. Bijele pasmine čak običavaju i kupati. Da bi kokoš što bolje naviknula na izložbeni kavez, najbolje je držati ju pred izložbom u istom kavezu par dana. Izložbena perad mora biti što više pitoma, jer za vrijeme expertize (stručnjačkog prosudivanja) pojedini experti (stručnjaci) uzimaju kokoš u ruke. To se postiže treniranjem. U kavezu se nalazi samo čista slama, a perad se hrani suhom hranom. Pred izložbom neka se perad hrani sa istom hranom. kojom će se hraniti na izložbi, jer nagla promjena hrane može izazvati proljev. uslijed čega se zamaže perje, te tako izgubi više šansa za nagradu. Zamazane, previše divlje. neuredne kokoši slabo prolaze na izložbama.

Najvažniji uvjet jedne izložbe jest dobra expertiza. Obično na izložbi sudjeluju kao experti najbolji stručnjaci, koji savršeno poznavaju exterijer pojedinih pasmina i pasminske standarte. Ovi experti moraju s tačnošću prosuditi, u koliko pojedina grla imadu prednosti naprama drugim, u koliko je po pojedinim uzgajačima postignut standart pasmine i t. d. Od pravilne i stručnjačke expertize ovisi premiranje peradi i uspjeh izložbe.

Imade dva načina expertize:

1. Uspoređivanjem.
2. Pomoću detaljne ocjene grla (punktiranja).

Expertiza pomoću uspoređivanja sastoji se u tome, da se pojedina grla uspoređuju međusobno u cijelosti, kojom se prilikom određuje prednost jednoga grla pred drugim. Expertiza pomoću detaljne ocjene sastoji se u ocjeni pojedinih dijelova i oznaka kokoši pomoću punktiranja. Kokoš, koja je dobila najviše tačaka, priznaje se najboljom. Za demonstrativne i poučne iz-

*) U knjizi J. Oberhofera nalazimo interesantno saopćenje o Rodeländer-pasmini, koje dobro karakteriše zahtjeve izložbenih standarata: „Ova je pasmina jednobojna i svaka druga primjesa boje je pogrješka, pa se jedino oprašta nešto crnih pera na repu, a i na perju krila, u koliko to nije vidljivo. Posve crvenog pijetla bez i jednog crnog pera u repu teško je naći, pa mi piše g. B. Resch iz Erlaa kraj Beča, da je takav jedan g. 1927. na nekoj izložbi u Njemačkoj bio izložen i prodan za Din 13.600·—".)

ložbe taj je način ujedno i najbolji, jer sistematskom pregledbom grla pažnja experta i prisutnih zadržava se čak i na najsitnijim oznakama. Sistematska ocjena vrši se pomoću posebnih tablica za punktiranje, od kojih ćemo navesti dvije radi primjera. (Po Harri B. Lewis'u.)

I. TABLICA
za ocjenu exterijera kokoši.

	Najveća količina tačaka			Ocjena		
	Forma	Boja	Ukupno	Forma	Boja	Ukupno
Simetrija			8			
Težina ili veličina			6			
Stanje			4			
Glava, kljun, oči	3	3	6			
Kresta	4	4	8			
Podušnjaci i podbradnjaci	4	2	6			
Vrat	3	6	9			
Krila	4	6	10			
Leđa	6	6	12			
Poleđina (bočni dio)	4	5	9			
Prsa	5	5	10			
Tijelo i pahuljice	3	3	6			
Noge i prsti			6			
Ukupno			**100**			

II. TABLICA
za procjenjivanje kokošiju na nosivost.

Datum: Izlagač:
Br: Pasmina: Starost:

1. Opće stanje — 25 punkta.

Forma: zbijena i simetrična, lijepa 10
Kakvoća: koža elastična, meso mekano, ali ne masno . 7
Temperamenat: agilan, nije apatičan 8

2. Glava i vrat — 15 punkta.

Glava: srednje duljine i širine 3
Oči: velike i izbočene; sjajne i živahne 3
Kresta i podbradnjaci: srednje veličine, široke i crvene. Kresta ravna ili ležeća, prema pasmini 5
Vrat: srednji sa lijepom grivom 4

4. Tijelo — 50 punkta.

Stražnji dio: razvijen. Tijelo imade sa strane, sprijeda i straga formu 1 15
Prsa: široka 4
Leđa: široka, dugačka i duboka 5
Pahuljice: fine, čvrsto priležeće uz tijelo 3
Rep: bolje, ako je nešto visok i lepezasl 2
Perje: mekano, čvrsto priležeće uz tijelo 2
Krila: zbijena, čvrsto priležeća uz tijelo 3
Zdjelične kosti: mekane, elastične, sa širokim razmakom 16

4. Noge — 10 punkta.

Noge: ravne široke 5
Duljina: srednja 2
Boja: odgovarajuća pasmini 1
Cijevanica: bez perja 2

Svega 100

Ing. Nikola Zdanovsky

Uzgoj koze uopće i obzirom na plemenitu saansku kozu.

Piše: **F. Doršić**, Zagreb.

(Nastavak)

Uzgoj rasplodnog saanskog jarca.

Uzdržanje čistokrvnosti pasmine ovisi o zdravom i dobro razvijenom rasplodnom jarcu, stoga je on temelj uzgoja te je vrijednost njegova kod uzgoja relativno veća nego same koze.

Za rasplod i uzgoj uvijek se ostavlja takav muškić, koji je jedinac, a tek ako takovog nema, izvrši se izbor kod ostalog podmladka, ali nikada gdje budu trojci od jedne majke. Izbor se vrši u četvrtom tjednu starosti. Odabrani jarić mora da bude potpuno zdrav i savršeno spolno razvijen. Takav jarić neobično je velik i snažan, glava mu je veća i jača, a šija i vrat krupan, pogled mu je vatren i jasan, noge snažne i jake, prvi dio tijela je viši, a zadnji niži. Uopće u svemu mora pokazivati sliku izrazite volje i snage. Jarić sa takovim svojstvima biti će dobar rasplodnjak. Inače neka je bijel, kratkodlak i bezrožan, u četvrtom tjednu dobiva bradu, koja mu se do prve godine potpuno razvije te mu lijepo pristaje i čini ga ponosnim. Miran je, nije goropadan, što svakako mnogo ovisi i o načinu odgoja.

Dobro uzgojen i samo takav jarić, koji mjeseca septembra (kada počima pripust) bude 8 mjeseci star, podpuno je otporan i sposoban za rasplod. Za vrijeme dok traje rasplodna moć (t. j. poprječno 5 mj.) jarac izlučuje neugodan vonj koji mora da bude, jer je dokazano, čim je jači i žešći vonj, tim je jarac bolji rasplodnjak. Da se staja raskuži obično se uzima 2% rastopina „kreolina" te se tom tekućinom dobro operu prve noge i njegov ležaj bar tjedno jedamputa. Kada se opazi da jarić postane nemiran i uznemiriva bez svake potrebe koze, mora ga se posvema odijeliti i privezanog držati. U pripusnoj sezoni mladom jariću možemo do 30 koza pripustiti i to jedno prije podne, a drugo poslije podne. Nije uputno da se mladi jarić premnogim kozama preopteretiti dade, nego treba ga štediti. Jednogodišnji i stariji jarac može da oplodi 80—100 koza. Za vrijeme pripusne sezone mora se obilno hraniti sa pojačanom hranom te je za preporučiti jedino zob. Rasplodna sposobnost dobrog rasplodnog jarca vrlo je kratka, jer već u petoj godini počima on da malakše te onda više nije sposoban za rasplod. Stoga se još za vremena dade kastrirati, te je u malom gospodarstvu od velike koristi jer se brzo nauči voziti, pa se upotrebljava za razni dovoz, a inače se može udebljati i za klanje prodati u najzgodnijem vremenu i to u mjesecu junu ili julu, a nađomješta se sa mlađim jarićem.

Mladog jarića u sedmom mjesecu starosti potrebno je ukloniti a sa susjednom pripusnom stanicom dogovoriti, da ga se zamjeni sa drugim rasplodnim jarcem, kako ne bi došlo do oplodnje u blizom srodstvu. Novoga jarca potrebno je privezanog držati, te samo za vrijeme pripusta slobodno pustiti. Da ne dođe do parenja u srodstvu, dogovore se uzgojne stanice i sporazume, kako će i kada će te s kojim jarcem zamjenu izvršiti.

Obzirom na održanje čistokrvnosti pasmine saanske koze, mora već u početku svaki uzgajač biti na čistu, da pripuštanjem t. j. križanjem sa drugim mo-

gućim pasminama koza (ili obratno jarca) ne će postići nikada dobrog podmlatka nego naprotiv, učinit će sebi materijalnu štetu. Takav podmladak na uštrb je i ruglo čistokrvne pasmine, te baš u tom pogledu leži velika odgovornost pojedine uzgojne stanice odnosno držaoca jarca da sprečava i ne dozvoli takav pripust te da čuva čistokrvnu saansku pasminu.

Pripust, sujarnost, jarenje i odgoj podmladka.

Kada pod jesen počima opadati normalna mliječnost, a to je u mjesecu septembru i traje do mjeseca decembra, onda su koze najsposobnije za parenje s jarcem. U to vrijeme koza postane neobično nemirna te imade manje volje za hranjenje i gubi na mlijeku.

Saanski jarac dvogodišnji.

Često meketanje i micanje repom, a osobito onda kada rukom prođemo od vrata leđima prama repu, siguran je znak, osobito ako je i spolni organ užaren. Takovo stanje potraje 2—3 dana te je najbolje ako uzgajač to primjeti već prvi dan, a tek drugi dan da upriliči pripust. Te se pojave opetuju nakon 21—22 dana te su onda očitim znakom, da oplođenje nije prvi put uslijedilo, pa treba pripust ponoviti. Kod nekojih koza nastupaju te pojave manje izrazito, stoga uzgajač mora u tom vremenu biti vrlo pažljiv. Ne nastupi li ni u tom vremenu nagon očito je, da životinjica nije još spolno posve razvijena ili su posljedice lošeg hranjenja. Uspješno djeluje i podražuje nagon snažna hrana kao zob i krumpir, a posebno pak zeleno lišće od celera. Ovo se preporučuje dati kozi čim nastupi jesen. Kod koze, koja ostane neoplođena, treba pripust pokušati nakon stanovitog vremena, kada se opet pojave opisani znaci, možda januara ili februara, a inače opet redovito u ranu jesen, te je sada sigurno da će koza biti oplođena. Ovo su međutim vrlo rijetki slučajevi, pak je potrebno da i to znade naš uzgajač. Kod uzgoja više koza pripust se upriliči tako, da se sve starije koze pripuste kad nastupi pripust, a mlade t. j. prvakinje i to samo nekoje pripuštaju se mjeseca januara ili februara; do tog vremena one se još bolje razviju i pripuste se, te se ojare u vremenu kada imade najviše zelene hrane. Mlađad od takovih koza nije podesna da se ostavlja za uzgoj nego se u četvrtom ili petom tjednu upotrebe za sočnu pečenku. Ovakav se uzgoj preporučuje jer onda koze daju podjedno mlijeka.

Nakon pripusta jarac se ukloni, a s kozom se malo prošeće. Ako se nakon navedenog vremena opet pojave znakovi ponovnog nagona, to se pripust opetuje. Pripusna stanica odnosno držaoc jarca zabilježit će, kada je pripust uslijedio i sa kojim jarcem. To se je pokazalo vrlo potrebnim i zgodnim. Sa sujarnom (bređom) kozom treba oprezno i blago postupati. Guranje i udarci u trbuh i slično ne dolikuju razumnom i naprednom uzgajaču. Naprotiv lijep postupak, dovoljna hrana, topla staja i potrebna stelja nesmije manjkati, a pošto je vrijeme već zahladilo nije uputno da se pusti na pašu, stoga treba započeti sa štalnim uzgojem i držati je privezanu i odijeljenu od ostalih koza. Ove mjere opreza mnogo će doprinijeti sretnom jarenju. U prvim mjesecima sujarnosti mliječnost pada do polovice normalne mliječnosti, te tako ostane do pred jarenje. U ovom vremenu muze se dvaputa dnevno, a prama kraju jarenja jedamputa. Ako se opazi da mliječnost i dalje pada znak je, da koza nosi obilan plod te joj je mlijeko potrebno za razvitak istog. Prema tome nastavimo ili sasma prekinemo sa muzenjem. Ovo je potrebno da provađamo kod prvakinja t. j. kod jednogodišnjih koza. Konačno savjestan će uzgajač izabrati srednju mjeru, kako to nebi štetovalo ni u kom pogledu razvitku ploda. Kod starijih koza imademo iz prijašnjih godina iskustva, koje će nam sada dobro poslužiti. Zadnji tjedan pred jarenjem mora se hraniti manje, jer onda i sama koza pokazuje znakove neobične umjerenosti. Napajati se može normalno. Kozu treba sada smjestiti u ograđen prostor, da se slobodno kreće. Stelja neka bude obilna, jer koza veći dio vremena leži, te joj je potreban što veći mir. Teško disanje i stenjanje, nemir, često dizanje i opet ležanje, vidljivi su znaci, da se približuje dan jarenja. Potrbušina se spusti i odozdo zaokruži, križa prama kraju repa upadnu, koza se često obazire prama natrag, često mokri, a spolni organ se povećava. Nakon 152 dana od pripusta koza počima meketati kao da traži pomoć. Naskoro se pojavi vodeni

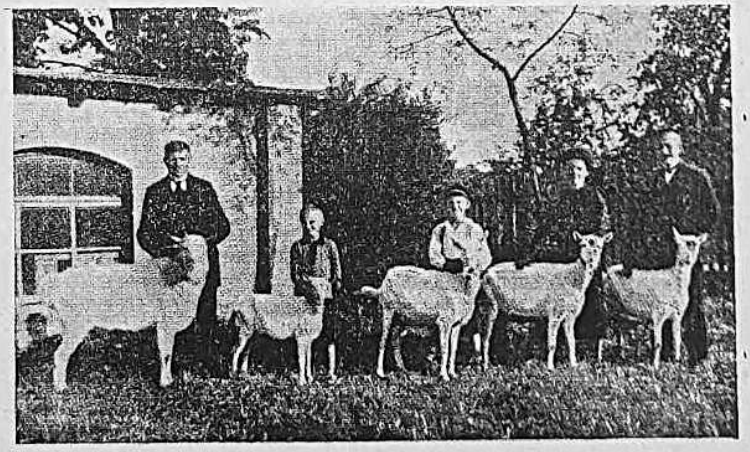

Cijela jedna obitelj saanske koze.

mjehur, koji nakon kratkog vremena pukne, a malo zatim pokazuju se prve noge, onda glava, a najzad za jedan sat izađe plod u posteljici, koja se sama raskine ili ju raskine koza. Događa li se, da plod izađe a posteljica zaostane, te ako za jedan sat nastupe znakovi ponovnog jarenja, onda će zaostala posteljica sama izaći, što se možda opetuje kod trećeg

nastupa. Ako jarenje za dan dva zaostane ili prije uslijedi, znak je unutrašnjeg poremećenja, koje katkada nosi i posljedica. Kod dobro uzgojene i hranjene koze jarenje bude posve lako. U svakom slučaju i bezuvjetno je potrebno da jarenju prisustvuje uzgajač ili iskusna osoba, koja bi u slučaju potrebe bila kozi u pomoći. Ako se dogodi da pometina za vrijeme ne ispane, koza lebdi u životnoj pogibelji, te je u tom slučaju nužno pozvati veterinara.

Kada se je plod oslobodio posteljice treba ga posipati sa nešto mekinja i dati kozi da izliže a posteljicu i sve ostale izlučine odstraniti i zakopati. Iznemoglu kozu treba sada pustiti na miru te nakon jednog sata napojiti napojem, za koji se preporučuje

Stručnjaci vrše pregled i ocjenu rasplodnih saanskih koza muzara.

brašneni zapražak od luka i kumina koji će uspješno djelovati, da se koza okrepi i dobro pročisti. Prvi dan treba ju hraniti umjereno sijenom ili djetelinom a ostale dane i sa krepkijom hranom. Ako je navala mlijeka velika, treba mlijeko temeljito ali oprezno pomusti, te joj ga u napoju dati popiti; inače ako je još malo mlijeka, tad je ovo prvo mlijeko za mlađad od velike važnosti, pošto imade u tijelu mlađadi važne zadaće ispuniti. Nakon nekoliko sati počima se mlađad dizati na noge te pokazuje volju za sisanje, na koje se brzo nauči. Tako ostanu sa majkom 2—3 dana, a onda se odijele u ograđen prostor. To je potrebno učiniti, da majku neprestano ne uznemiruju, te da se nesmetano može sakupljati svježe mlijeko, pa konačno da se za ranog života nauče na red i obročno hranjenje.

Buduć je sada opet nastupilo punomliječno vrijeme, nastojati se mora da hrana bude što obilnija i sočnija. Sada će vrlo dobro doći kravska repa, suha djetelina i pojačani obrok od zobi i t. d., a pogotovo dobro bi došla zelena hrana. Stoga će napredni uzgajač u jesen posijati zob, koja će već rano u proljeće biti zelena i za hranu valjana, a kada dođe ostala zelena hrana, to će zemljište poorati i đubriti i posijati kravsku repu te će imati tokom cijele godine dovoljno sočne hrane. Muzenje se vrši uvijek poslije obroka, kada mlađad bude nahranjena, a to je potrebno stoga, da se uzmogne vime potpuno isprazniti, te da mliječne žlijezde mogu punom parom stvarati svježe mlijeko. Kada mlađad bude posvema odbijena, muze se tri puta dnevno u jednakim razmacima. Muzenje mora biti vršeno pomno i temeljito, da ne bi nastupilo upaljenje vimena.

Prvi tjedan pušta se mlađad k materi dnevno pet puta, a slijedeća tri tjedna tri puta dnevno. U to vrijeme navršuju četiri tjedna starosti, te se igrajući lačaju i ostale hrane koja će im postepeno postati stalnom hranom. Koliko se pojedini uzgajač veseli obilnom podmlatku od jedne koze, toliko imade manje koristi a više brige, kako će odgojiti i udovoljiti trećem jaretu. Ako imade više ojarenih koza sa manjim brojem podmlatka, stavlja se treće jare izmjenice pod ove koze. U nekim slučajevima može se ono odlično odhraniti sa kozjim ili kravljim mlijekom, pomoću obične boce sa gumenim sisalom. Najpoželjnije i najbolje je kada koza ojari jedno ili dvoje jaradi, jer samo takovom se podmlatku možemo veseliti, buduć se dobro razvija te brzo napreduje. U četvrtom tjednu vrši se izbor, koja će se mlađad ostaviti za daljni uzgoj, a koja će se odstraniti. U prvom redu mora se sva muška jarad odstraniti, osim ako nije inače sa susjednom uzgojnom stanicom dogovoreno, da se izabere i ostavi jedan od najljepših krepkih jarića za rasplod. Kod ženske jaradi mora se isto izbor vršiti, te se za daljni uzgoj izaberu samo takova ženska jarad, koja su potpuno zdrava, krepka i spolno posve razvijena. Jarad, koja nije sposobna za daljni uzgoj, sada je najbolja za sočnu pečenku, koja je mnogo tražena i dobro se plaća. Izabrana jarad za rasplod i daljni uzgoj sišu 6—8 tjedana, a onda se postepeno odbijaju od mlijeka tako, da zadnji određeni tjedan bude skraćen u dnevnim obrocima, pa zadnji dan dobiju samo jedamput mlijeko. Međutim sada su već potpuno razvijeni i sposobni za samostalnu hranu, koja im se daje u obrocima, a mnogo će im koristiti i krepkija prihrana (zob i t. d.) Sada treba mlađad na svaku hranu priučavati. Uputno je, da im se stavi stalno kamene soli, koja im je korisna, a opet laganije zaborave majčino mlijeko. Kada nastupa samostalno

Saanski jarci (kastrirani) kao tegleće životinje.

hranenje, potrebno je priučavati ih napajanju najprije mlakom vodom sa nešto mekinja i soli, a tokom vremena i sa kuhinjskim napojem. Ako je već nastupilo toplo vrijeme, a paša je obilna, dobro ih je pustiti, da se i na pašu nauče. Slobodno kretanje izvrsno djeluje te bujno napreduju. Osobitu pažnju treba im posvetiti i čuvati ih od loših običaja, koji bi u budu-

ćem uzgoju imali zlih posljedica. Samo ženska jarad, koja je dobro razvijena i zdrava, a mjeseca septembra bude 8 mj. stara, sposobna je i može se pripustiti.

KALENDAR
kada će se koza ojariti:

Pripust je uslijedio dne:	Jarenje će uslijediti dne:	Pripust je uslijedio dne:	Jarenje će uslijediti dne:
1. siječnja	3. lipnja	10. srpnja	10. prosinca
11. „	13. „	20. „	20. „
21. „	23. „	30. „	30. „
31. „			
	3. srpnja	9. kolovoza	9. siječnja
10. veljače	13. „	19. „	19. „
20. „	23. „	29. „	29. „
2. ožujka	2. kolovoza	8. rujna	8. veljače
12. „	12. „	18. „	18. „
22. „	22. „	28. „	28. „
1. travnja	1. rujna	8. listopada	8. ožujka
11. „	11. „	18. „	20. „
21. „	21. „	28. „	30. „
1. svibnja	1. listopada	7. studenog	9. travnja
11. „	11. „	17. „	19. „
21. „	21. „	27. „	29. „
31. „	31. „		
		7. prosinca	9. svibnja
10. lipnja	10. studenog	17. „	19. „
20. „	20. „	27. „	29. „
30. „	30. „		

Ako je pripust uslijedio koji drugi dan, lako je proračunati, kada će se koza ojariti, ako pridodamo odnosni broj dana.

Jamstvo čistokrvnosti kod kupovanja saanske koze.

Stiglo mi je više upita, da li imade i različitih pasmina saanskih koza, i kako se raspoznaju jedna od druge po svojim vidljivim znakovima; koji su to znakovi te da li imade još kakovih posebnih znakova i vjerodostojnih dokazala o čistokrvnosti.

Na ove upite vrlo rado odgovaram slijedeće: Čistokrvna pasmina saanske koze postoji samo jedna, i to onakova, kako je opisana u broju 5. „Uzornog Gospodara“, dočim su sve ostale koze raznih drugih pasmina i raznog porijekla.

Da se čistokrvne saanske koze raspoznaju, u nekim su uzgojnim stanicama uobičajene tako zvane „značke“, a nekoje vode samo matične listove. To je uvedeno zato, jer gdješto se nađe nesavjesnih uzgajača, koji pod imenom čistokrvne pasmine goje i neupućenim ljudima prodaju i kakovu manje vrijednu križanu pasminu ili čak i domaću kozu. Zašto to čine, to ćemo vrlo lahko pogoditi. Da se i tome zavaravanju predusretne, a neupućenog uzgajača uputi na razpoznavanje čistokrvnosti koze, služi kao vjerodostojna isprava „matični list“ ili „svjedodžba porijekla“. Ovakovu ispravu mora da posjeduje svaki uzgajač i to o svakoj pojedinoj čistokrvnoj životinjici.

U spomenutoj ispravi zabilježene su sve generalije dotične životinjice, kod rasplodnih ženki ubilježene su tu još i vrlo potrebne oznake, kada je usljedilo parenje, a od posebne je važnosti, da bude označeno i sa kojim je jarcem parenje izvršeno.

Takove isprave izdaje uzgojna stanica svima uzgajačima, koji uzgajaju čistokrvnu pasminu.

Kako rekoh u naprednijem kozarstvu upotrebljavaju u najnovije doba nekoje uzgojne stanice i značku sa brojem matičnog lista, koja se utisne na desno uho životinjice, dočim nekoje stanice opet upotrebljavaju tetoviranje slova „S“ sa posebnim u tu svrhu načinjenim klještama. Na desno uho dolazi znak, a na lijevo broj matičnog lista. Takovi su znakovi vrlo praktični pak ćemo i mi za naše saanske koze u buduće morati nešto slična uvesti. Sve ovo je vrlo potrebno da se usčuva čistokrvna saanska pasmina i i njezina pasminska svojstva.

Druge čistokrvne pasmine koza mogu se na prvi pogled odmah raspoznati od saanske koze svaka po svojim spoljašnim znakovima, a imadu i svoje posebne oznake i značke.

Stoga preporučam svima uzgajačima i prijateljima saanske koze, da svakom zgodom izričito zahtjevaju takove isprave jer tek onda će biti u posjedu čistokrvne pasmine i takovu moći odgajati. Ako dotična životinjica imade i značku u uhu, onda je pak pogotovo dokazana čistokrvnost, te onda nema bojazni da je neupućen uzgajač pao žrtvom prevejanog prodavaoca.

F. Doršić, Zagreb.

Sušenje djeteline za zimsku krmu.

Sušenje djeteline i sličnog krmivog bilja posao je, koji iziskuje naročitu pomnju, jer se uslijed mnogog prevraćanja rado zdrobe i orune listići i cvatovi, pa time ispadnu iz ove krme upravo najnježnije, najtečnije i najhranivije česti. To se dogada osobito za nestalna i kišovita vremena, kad se sušenje mora češće da prekida a djetelina prečesto amo tamo prevraća i razgrtava. Ali i sama kiša izluži iz ove krme mnoge lako rastopljive česti, pa se time hranljivost osušene takove krme u velike smanjuje.

Zato se djetelina i slična krmiva suše tako, da se što manje mora prevraćati, a da se ipak i same stabljike i sve nježnije česti potpuno osuše, te spremljene ne će pljesniviti niti se inače kako kvariti. Za sušenje djeteline služe nam različne drvene i vrlo jednostavne praktične naprave kao: križevi, kozlaci i sušnice. Križevi su drveni stupovi od nekoliko metara visine, na kojima su unakrst pričvršćene letve. Kozlaci su obično od tri stupa složene piramide. Stupovi su među sobom vezani vodoravno pričvršćenim letvama i to u dvije ili tri etaže. Sušnice su uskim krovićem natkrite kao neke ljestve sa vrlo dugim priječkama. Kod svih ovih naprava nabaca se tek uvehla djetelina na vodoravno položene letve, gdje je izložena obilnoj promaji, te se bez prevraćanja suši.

Kakvoća sušene djeteline i slične krme ovisi mnogo i o tome, kad je krma pokošena. Crvena djetelina kosi se kad se tek na pol rascvala, a lucerna dapače još i prije same cvatnje. Čim starija je krma, tim će manje biti vrijedno i njezino sijeno.

Na opisanim napravama suše u nekim našim gorskim krajevima i obične livadne trave.

Svlačenje kože sa zaklanog kunića.

Nakon što smo zaklanog (ubijenog) kunića ostavili neko vrijeme da mu iscuri krv, ovjesimo ga o raširene njegove stražnje noge za dva čavla tako, da mu glava

visi k zemlji, a trbuhom da je k nama okrenut. Najprije mu na stražnjim nogama iznad koljena oštrim nožem prerežemo uokrug kožu i odlučimo ju od mesa. Zatim od tog okruga razrežemo kožu pravcem prema početku trbuha i to na jednoj i na drugoj stražnjoj nozi. Tada se koža od stegna odluči, rep se straga prereže kao i spolni organ, a kad je koža sa stegna skinuta, svlači se ona dalje laganim vučenjem sve do lopatica odnosno do prednjih nogu. Prednje noge se izvuku, u zglobovima prerežu, a koža se svlači dalje sve do glave, koja se jednostavno odreže,

Koža na glavi zajedno sa ušima odreže se i baci. Svučenu kunićju kožu razapnemo na širokoj kakovoj daski i pustimo ju tako par dana da se osuši, a nakon toga upotrebi za odredenu svrhu.

S. Steidl, Virje.

Preoravaj strništa!

(Saopćuje: **M. Vukmir**, Zagreb.)

Bilo bi pretjerano, kad bi se reklo, da naši ljudi još neznaju, što je ugarenje strništa, ali se može slobodno kazati, da taj posao nije ušao u običaj kod naših ratara. A to je zlo. Zlo zato, što prašenje (plitko preoravanje) strništa spada među najvažnije poslove poslije žetve. Po tome, da li ratar zaorava svoj strnjak ili ne, sudi se, kakav je.

U strnjak ide se plugom što prije, najbolje neposredno iza žetve, još dok su krstovi u polju, jer u to doba ima u zemlji uvijek nešto vlage, pa makar bila i najveća suša, budući da su žitarice držale njivu u hladu i sjeni, pa se vlaga nije mogla isparivati u velikoj mjeri. Kasnije, kad se žitarice uklone, zemlja je izvržena neposrednom uplivu sunčanih zraka i toplog, užarenog vazduha i brzo se suši. Osušena zemlja brzo se okori i puca i takvoj zemlji ne koristi mnogo ni to, ako kasnije padne kiša, jer voda nema gdje da se zadrži, otvrdnuta zemlja ne može da je upija i onda se slijeva u barice i jarke, gubeći se tako bez ikakve koristi za njivu. A zna se, da je vlaga prvi uvjet za život biljke.

Osim toga, što se ugarenjem strnjaka čuva vlaga, važna je i ta korist, što zaorana strn u zemlji trune i tako se povećava humus u njivi. Nadalje se zaoravanjem uništuje korov i pretvara u gnoj, a uništuju se i razni kukci, njihova jaja i ličinke, a donekle i miševi, što je važno naročito ove godine, kad se miševi pojavljuju u ogromnim množinama.

Dubljina oranja neka ne bude veća od 7—8 cm. Tko ima valjak, dobro će učiniti, da njivu odmah i povalja. Time postizava, da se vlaga diže iz dolnjih slojeva u gornje, a to će ubrzati trunjenje plitko zaoranog strništa.

Pripaziti valja, da se na takvoj njivi ne napravi kora. Ako bi se to dogodilo (a to se poslije kiše događa redovno), neka se njiva drlja.

Drugo (jesenje) oranje mora biti dublje.

Dalnji poslovi ovisni su o tome, što će na njivu doći: jesenji ili proljetni usjevi.

Ako se odmah iza žetve štogod sije ili sadi (heljda, repa i slično), tad je dobro, da se takvim biljkama dade dušičnog gnoja, koji ubrzava rast, da bi se biljke što brže razvijale i što ranije donesle ploda, jer je vrijeme kratko. Upotrebiti se može samo takvo dušično gnojivo, koje i kod malo vlage smjesta djeluje, kao što je na pr. čilska salitra.

Uslijed dugotrajnije suše nakotilo se ove godine vrlo mnogo miševa. G. K. Popović smatra kao jedno od dobrih, a veoma jednostavnih sredstava to, da miševe ubijaju djeca, koja prilikom oranja strnjaka idu iza pluga. Djeca uništuju miševe bičem (kandžijom). Bič neka ima kratko držalo i više strukova, a na svakom struku neka je zavezan komadić olova ili željeza. Dobro je imati i pse, koji love miševe. Svakako treba da se zna, da nam ove godine prijeti velika opasnost od miševa, a danas još nema takovih sredstava, koja bi bila uspješna i koja bi se zimi mogla lako upotrebiti.

Rad oko pčela.

Rojevima se postepeno proširuje prostor dodavanjem 1—2 cijele ploče umjetnog saća, koje se umeću do zadnje zaležene satine. Da bude roj što napredniji, osobito kasniji, možemo ga pojačati sa zrelim leglom iz drugih jačih pčelaca.

Na jake pčelce stavljaju se medišta (u koliko to već nismo učinili) ispunjena sa izgrađenim saćem ili cijelim pločama umjetnog saća; nipošto počecima. Izroji li se takav pčelac proti našoj volji, udariti ćemo ga natrag, dok smo starici prije izrezali matičnjake sve do jednoga.

Paziti nam je, da li su se matice oplodile u novom roju kao i u starom.

Sada je najbolje vrijeme za izmjenu nevaljalih i prestarjelih matica.

Ako je pčelac bez matice, ili je ona stara neplodna, treba ju ukloniti te takovom pčelcu umetnuti satinu zaleženu jajima iz drugog pčelca; bezmatak će si na taj način odgojiti novu maticu.

* * *

Sa vrcanjem meda iz medišta se nastavlja. Pri tome neka nije pčelar odviše lakom. Mora ostaviti i nekoliko medom punih okvira za možebitnu potrebu prehranjivanja pčela. Mjeseca kolovoza imadu se izvršiti neke priprave za zimovanje. U tom pogledu imade se paziti sada već na slijedeće:

1. Pčelac mora biti jak na pčelama i na leglu. Neka je matici određen dovoljan prostor za leženje (odlaganje jaja), da što više mladih pčela uđe u zimovanje.

2. Treba viditi, da nije možda matica stara, što se pozna po razbacanom (razmetnutom) leglu, među kojim ima dosta zaleženih trutovskih stanica i praznih radiličkih. Takovu neka izmjeni sa mlađom.

3. Saće, sasvim mlado, koje još nije bilo zaleženo, također nije za zimovanje pčela dobro.

4. Treba prosuditi, da li će za ziminu imati pčelac dosta meda i

5. jesu li košnice u dobrom stanju.

6. Pčelar treba da brani pčele od moljaca, osa, pauka, mrava, leptira medara (mrtvačka glava), koji sada u većem broju navaljuju na pčelca.

7. Opazi li, da popušta pčelinja paša, mora leta na košnicama suziti, da se pčelac lakše brani od tuđica, koje u tom slučaju napadaju.

Sve ovo neka pčelar ima na umu, pak će mu pčelci konačno uzimljivanje dobro dočekati.

August Katar.

Gospodarski poslovi

u mjesecu kolovozu i rujnu (augustu i i septembru).

U kolovozu.

Nastavlja se vršidba (mlatnja) žita. Prije spremanja u hambare ili na tavane treba da se žito vjetrenicom i trijerom očisti i sortira. Spremljeno žito treba češće prebaciti i razgrnuti, da se ne ugrije i ne pokvari. Žitna slama slaže se u kamare. — Žanje se proso, konoplje i lan, kosi se otava. Gdje je za to zgode, livada se poslije ove košnje navodnjuje. — Podoravaj strnjiku. Okapaj okopavine, kosi zelenu krmu za stoku. Sij ozimu repicu.

Radnu stoku hrani bolje, a muzne krave izgoni na pašu, ovce i svinje na strnjike. Perad počinje da se mitari, pa sada nešto slabije nese.

U vinogradu radi oko loze kao što i prošli mjesec. Pokaže li se plijesan (oidium), trebat će još i ovaj mjesec sumporiti. Kasnije sumporenje ne preporuča se, jer mošt i vino dobiva tada miris po sumporovim spojevima. Između trsova ne ostavljaj trave. Obiraj gnjilo grožđe, da spriječiš daljnje gnjilenje. Beri grožđe onih stolnih vrsti, koje sada zriju. Suzbijaj grozdovog moljca. — Pod večer i s rana jutra ili inače kad zahladi, zrači podrum. Dolijevaj vino. Drži podrum i sve posude u čistoći.

Ako u pčelinjaku opaziš, da koja košnica ne izbacuje mrtvih trutova, pregledaj ju, da nije možda ostala bez matice.

U rujnu.

Dovršuj žetvu prosa, heljde i različnih mahunjača. Vadi krumpir, sladornu repu, započni berbu kukuruza, ako je dozrio. Beri duhan. Pripremaj zemlju za sjetvu ozimina. U pogledu vremena sjetve drži se mjesnih običaja, koji se osnivaju na stoljetnome iskustvu. Kosi otavu. Poslije košnje izgoni stoku na pašu, dok je lijepo vrijeme. Na vlažne livade ne puštaj stoke. Natapaj, gdje je za to prilike.

Radnu stoku hrani dobro. Pazi, da udesiš kako treba postepeni prelaz sa zelene na suhu krmu. Sa suhom krmom štedi, da ti je ne ponestane zimi.

U vinogradu obiraj gnjilo i ranije dozrelo grožđe. Glavnu berbu ne požuruj. Doklegod su lijepi i sunčani dani i doklegod je zdravog lišća na trsu, gomila se u bobama slador, pa će biti slađi mošt, a vino bolje i jače. — Priredi i očisti posuđe i oruđe za berbu.

Pregledaj pčele i pripremaj što treba za uzimljivanje.

Nabava saanskih koza.

Buduć još uvijek stižu predbilježbe i razni upiti glede nabave, to je svima odmah odgovoreno i u tu svrhu priložena čekovna uplatnica. Prema nabavnim uslovima potrebno je, da se cijela nabavna svota za odnosni broj nabavnih životinjica kao i otpremne podatke od Zagreba dalje pošalje u naprijed najkasnije do 1. augusta t. g. jer samo tako je nabava osigurana za obje stranke. — Ostale hitne vijesti javit ću posebnim dopisom. Glede oprosta od uvozne carine javiti mi je, da su ponovno poduzeti potrebni koraci da se ishodi taj potreban oprost.

Dopise molim slati na uredništvo „Uzornog Vrtlara i Gospodara“ Zagreb I., pošt. pretinac 201, a novac ček. uplatnicom istog lista.

F. Doršić, Zagreb.

Izložba i sajam

sitne i krupne stoke i peradi te različnih gospodarskih proizvoda na jesenjem Zagrebačkom Zboru.

Stručni odbori Zagrebačkog Zbora za stočarstvo, veterinarstvo i mljekarstvo održali su 4. o. mj. sjednicu, na kojoj je uglavljeno, da su izgledi za uspjeh predviđenih priredaba ovih struka na ovogodišnjem jesenjem Zagrebačkom Zboru vrlo dobri, pa da će odziv izložitelja biti još jači nego do sada, tako da će se moći zadržati linija postepenog razvitka poljoprivredne skupine. Od naročite važnosti biti će **izložba i sajam stoke od 1. do 3. IX.** Gradsko zastupstvo odstupilo je za ovu priredbu novo sajmište i oprostilo je izložbenu stoku od plaćanja gradske potrošarine, a osim toga nagrađivat će posebnim nagradama najbolje gajače, kao što će učiniti i Oblasni odbor. Osim toga kupovat će na ovoj izložbi Oblast i grad Zagreb priplodne bikove u većem broju, a sva je prilika, da će i vojska na izložbi kupovati veći broj remonta. Povedena je i propaganda u inozemstvu, koja imade da dovede kupce za volove. Na ovoj prvoj stočarskoj izložbi nakon šest godina, koja će imati potpuno sajamski karakter, a koja se ima svake godine ponavljati, izlagati će se i rasplodne svinje i nerasti, **svakovrsna perad (pernata živina) i kunići.** Tko dakle ima lijepih primjeraka bilo krupne stoke bilo sitnijih domaćih životinja, neka ne propusti, da na ovoj izložbi izloži sve ono, što je vrijedno izložiti. Najbolje je, da daljne upute zamoli od područnog sreskog ili oblasnog agronoma odnosno veterinara, koji će mu dati i najbolje upute, kako treba životinje ne samo na izložbu dopremiti, nego i pripremiti za izložbu.

Uz ovu izložbu posebne će odjele zapremati: mljekarstvo, veterinarstvo, pčelarstvo, sjemenarstvo, voćarstvo, povrćarstvo, vinogradarstvo i pivničarstvo, prerada voća, ribarstvo, pa gnojidbeni pokusi. Kao i doslije biti će i poseban odjel gospodarskih strojeva.

Razno.

Natkrovljeno gnojište. Svaki napredan gospodar znade cijeniti stajski gnoj, pa nastoji, kako će u njemu gnojive sastavine najbolje uščuvati. Zato on gnoj sprema u valjano obzidane ili cementirane gnojišne jame, gdje ga uvijek dobro ugazi i prema potrebi polijeva gnojnicom ili vodom. Ali i u obzidanim ili cementiranim jamama još se uvijek gube iz gnoja mnoge vrijedne gnojive sastojine. Tako kiša prodire s površine u gnoj i rastapa u njemu sve topljive soli i to baš one najvrijednije, koje se onda iz gnoja odlučuju u gnojnicu. Osim toga ova kišnica prolazi gnojištem, rastvara ga i ohlađuje, te zaustavlja pravilno množenje mikroba (sićušnih gljivica), koji uzrokuju rastvaranje i zrenje gnoja. I sunčana toplina djeluje štetno, jer suši gnoj, pa se tako isparuje dušik (azot), ta najvrijednija sastojina gnoja i beskorisno se gubi u uzduhu u obliku plinovitog amonijaka. Osušeni i izvjetreni gnoj nema više one potrebne kompaktnosti, pa se i ne rastvara dalje. Ukratko, gnoj i u zidanome

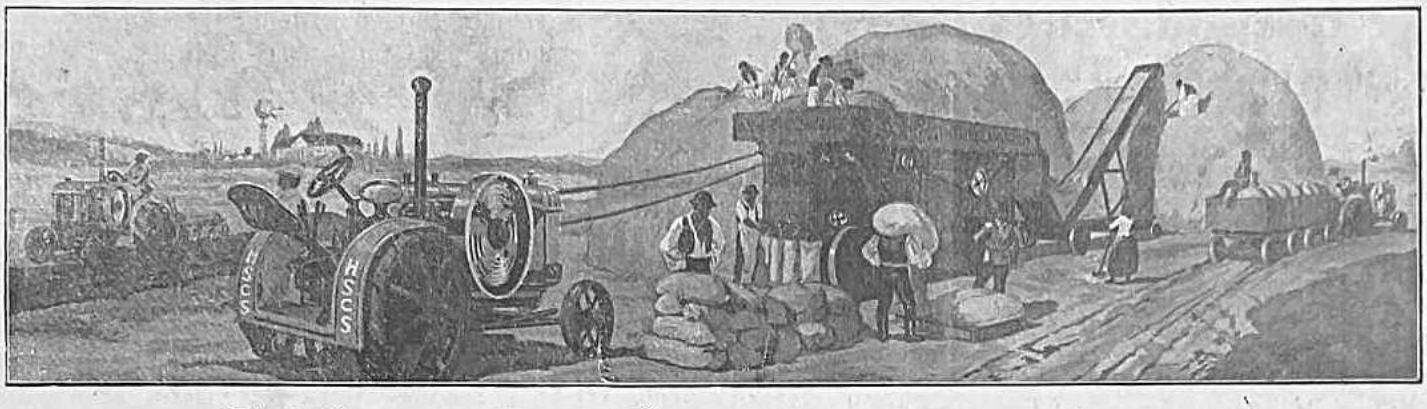

Vršenje žita parnom vršilicom. (Iz „Čitanke za produžne škole“ III. izdanje, Zagreb.)

gnojištu gubi neprestano od svoje vrijednosti. Tome se može doskočiti samo na taj način, da se gnojište natkrovi i to jednostavnim, lakim i jeftinim krovom, na pr. od limenih ploča, koje su poduprte drvenim ili metalnim gredama. Troškovi za ovakav jednostavni krov naplatit će se boljom kakvoćom gnoja iz takovih gnojišta.

Osim rečenih prednosti spomenut ćemo još jednu, koja diže vrijednost natkrovljenog gnojišta na svakom onom gospodarstvu, na kojem se tove volovi. Natkrovljeno gnojište zgodno je mjesto za tovljenje volova, pa za tu svrhu ne treba graditi posebnih kakvih prostorija. Volovi tovljenici mogu na takvom gnojištu ostati dan i noć. Krov ih donekle štiti od studeni, a gnoj koji se rastvara ugrijava ih odozdo. Naravno, ako gnojište nije zaštićeno naokolo zgradama, treba podići bar sa sjeverne strane kakav zid ili ogradu. — Boravak tovljenika na zraku prijat će dakako samo takovim pasminama, koje su dovoljno otporne i navikle na zimsku studen i ljetnu žegu. — Tako smješteni tovljenici ne zadaju mnogo posla, dapače ne treba im nastirati niti čistom slamom, jer je dobra i stelja iz staja, ma da je već ponešto onečišćena. Hrana se ovim tovljenicima podaje u zgodno smještenim koritima, koja se lako dadu podignuti na više, tako da uvijek budu najednako visoko nad razinom gnoja.

Jogurt se može načiniti iz kravljeg ili iz ovčjeg mlijeka i to tako, da se svježe mlijeko kroz dvadesetak minuta prokuha, a onda ohladi na 45—50 stupnjeva Celzija. Potom mu se doda kvasac, t. zv. jogurtova maja, koja se za prviput mora nabaviti. Kod kasnijeg pravljenja jogurta uzima se mjesto spomenute jogurtove maje nešto starog jogurta i to $^1/_2$ do 1%. Za pravljenje jogurta najbolje je imati posudu od stakla, koja se dade hermetički zatvoriti, a za vrijeme kiseljenja treba da se mlijeko u toj posudi kroz 2 do 5 sati drži u toploti od 33 do 55 stupnjeva Celzija. Kad se je ukisalo i zgusnulo, a prije nego li se počne sirutka odvajati, stavi se u hladan podrum i ostavi tamo kroz 12 do 24 sata, poslije kojeg vremena je jogurt gotov za upotrebu. Jedan dio ovog jogurta ostavi se za kasnije kiseljenje, ali se preporuča ipak, da se od vremena do vremena nabavi i jogurtov kvasac (maja).

Vrcaljke, centrifuge ili separatori za mlijeko. To su sprave, pomoću kojih se iz svakog mlijeka može brzo i gotovo posvema izlučiti vrhnje. Upotrebom ovakove sprave postaje nepotrebnim dugo stajanje mlijeka, dok se vrhnje samo od sebe „stane“, to jest dok se podigne na površinu uslijed toga, jer je lakše od ostalih sastojina u mlijeku. Sve vrcaljke osnivaju se na djelovanju sredobježne ili centrifugalne sile, pa se zato i zovu „centrifuge“. A zovu se i „separatori“, jer odijeljuju (separiraju) vrhnje iz mlijeka. Što u mlijeku nakon separiranja ostane, to je onda „obrano mlijeko“. Kod nas su ove sprave najbolje poznate pod imenom separatora. Ima ih mnogo različitih konstrukcija, koje su u prometu poznate pod različnim imenima, kao: Alfa-separator, Diabolo-separator, Baltic-separator, Domo-separator i mnogi drugi, koji kod nas i nisu poznati. — Svi ovi kao i uopće svi separatori odlučuju vrhnje tako, da se posuda, u kojoj se nalazi mlijeko, vrti velikom brzinom oko svoje vertikalne (ovjesne) osovine, praveći u jednoj minuti 5—10.000 okretaja pa i više. Specifična težina punog kravljeg mlijeka jest prosječno 1·029—1·033, dok je specifična težina vrhnja 1·015—1·020, a ova razlika u specifičnoj težini čini, da se lakše vrhnje odijeli od ostalih težih sastojina. Odijeljivanje vrhnja bit će brže i potpunije, čim se većom brzinom separator okreće, čim skorije se nakon mužnje separira, te čim pravilnije dotječe mlijeko u separator za vrijeme separiranja.

Važnost separatora stoji u tome, što se u svako doba može i od manjih količina mlijeka imati dosta vrhnja za pravljenje maslaca. Obrano mlijeko u gospodarstvu može se korisno upotrebiti bilo za sirenje, bilo za hranu mladoj teladi, praščićima, ali i za hranu ljudima, pogotovo onakvvo mlijeko, iz kojeg smo samo djelomice izlučili vrhnje. Vrhnje u glavnom sastoji od masti, a te ima u kravljem mlijeku 2—6·2%. Svaki separator udešen je tako, da se njime može iz mlijeka izvaditi po volji i samo jedan dio vrhnja, a ono što od mlijeka preostane, to je onda poluobrano, četvrtobrano i t. d. mlijeko. Današnjim separatorima ipak se ne može vrhnje izlučiti posvema, pa i u obranome mlijeku preostane ipak barem 0·1 % masti (vrhnja).

Izdavač i odgovorni urednik: **Stjepan Pirnat, prof., Zagreb, Ciglana 24.** — Tisak: **M. Šek, Zagreb, Berislavićeva ul. 7.**

Plymouth-Rocks
zamijenili bi četiri mlada, dobro razvijena kokota za isto takova četiri, radi osvježenja krvi. — **Sanatorij „Klenovnik“** (zadnja pošta Ivanec).

Saanske koze
1 jarac i 1 koza, četiri mjeseca stari, za prodati.
E. Schindler, Zagreb, Ilica 55.

„Čitanka za produžne škole“ (opetovnice) III. prošireno i popunjeno izdanje. Cijena 35·— Din. Poštom se dobiva i kod naše uprave.

Na državnom dobru

Božjakovina

mogu se dobiti

jaja

sljedećih pasmina

kokoši, pataka, gusaka i pura:

	komad
Talijanska jarebičasta	D 4·—
Talijanska bijela	„ 4·—
Amerik. bijeli Leghorn	„ 5·—
Plymouth-Rocks	„ 4·—
Orpington žuti	„ 4·—
Orpington bijeli	„ 4·—
Wyandott bijeli	„ 5·—
Wyandott zlatni	„ 5·—
Rhodeländer	„ 4·—
Langschan crni	„ 5·—
Domaća hrv. kokoš	„ 4·—
Čupava kokoš (Strupphuhn)	„ 3·—
Patka Peking	„ 4·—
Guska Emdenska	„ 40·—
Pura bijela virginska	„ 12·—

Izim toga dobiju se i jedan dan stari pilići gornjih pasmina uz cijenu od Din 14·— po komadu.

Nadvrtlar

stariji, traži mjesto kod kojeg vlastelinstva ili uzima u zakup dobro uvedeno vrtlarstvo. Ponude pod „I. W." na administraciju lista „U. V."

ВРТЛАР — ПРЕЧАНИН

са дугогодишњом самосталном праксом у цвећарству, повртарству и виноградарству, тражи запосленост по могућству у окружном месту у унутрашњости т. ј. старим границама Србије. — Понуде слати на администрацију листа, под „Вртлар-пречанин".

Vrcani med

bagremovac ovogodišnji 5 kg za 110·— Din zajedno sa limenom posudom franko pošta naručitelja razašilje pčelarstvo **Ante Dabčević — Sirač** Slavonija)

Kuniće

zajamčeno čistokrvne, specijalni uzgoj, samo za daljnji rasplod i to:

Belgijske orijaše željez. sive, zečje i lisičje boje.
Bijele orijaše.
Bečke plave.
Franc. srebrne.
Franc. srebrne svijetle.
Rajnske šarene.
Chinchilla, velike.
Havana.
Hermelin
Black and Tan

u starosti 2—3 mjeseca, razašilje u sandučićima željeznicom ili poštom

Kunićarstvo

Stjepan Šteidl, Virje

Traži se

praktičan vincilir i pčelar u jednoj osobi, oženjen, po mogućnosti bez djece, koji dobro razumije vinogradarstvo na američkoj podlozi, a pčelarstvo sa pokretnim saćem, samostalno voditi i sam poslove obavljati. Namještenje stalno, plaća i uzdržavanje prema dogovoru, stan u naravi. Ponudu slati na: g. **Josip Kendjelić, Gjurgjevac.**

Traži se

stariji vrtlarski pomoćnik, neoženjen, koji se razumije u kulturu cvijeća i koji bi znao samostalno voditi cvjetnu vrtlariju. Zahtjeva se, da znade hrvatski i njemački govoriti. Dobiva potpunu opskrbu i plaću po dogovoru. Lijepa budućnost nije isključena. Ponude imadu se slati na: **Vlastelinsku vrtlariju u Našicama.**

BOCE

za ukuhano voće

najbolje i najjeftinije kod

Kastner i Oehler

Zagreb

Gospodarske knjige

razašiljemo samo našim pretplatnicima po narudžbi i uz **unaprijed** poslan novac:

Adametz dr. prof.: **Živinogojstvo.** Opći dio	Din. 130·—
Broz Kv.: **Pčelarstvo**	„ 8·—
Bek V.: **Guske, patke i pure** (sa slikama)	„ 5·—
Bek V.: **Kokoši** (sa slikama)	„ 5·—
Častek: **Gojidba kunića** (sa slikama)	„ 4·—
Dobržanski: **Uputa za trgovinu voća i povrća**	„ 12·—
Degen i Kern: **Nadam i kolika**	„ 5·—
Filipović dr.: **Mljekarstvo** (sa slikama)	„ 30·—
Filipović dr.: **Sirarstvo** (sa slikama)	„ 36·—
Grujić prof.: **Racionalno gajenje svinja** (ćiril) (sa sl)	„ 20·—
Grujić prof.: **Bolesti pernate živine** (ćirilicom)	„ 10·—
Grujić prof.: **Gajenje pernate živine** (ćirilicom)	„ 40·—
Jagić: **Živinski liječnik** (sa slikama)	„ 36·—
Kaitner prof.: **Berba i vrijenje vina**	„ 5·—
Kern dr. prof.: **Prva pomoć nastradalim životinjama** (sa slikama)	„ 18·—
Kovačević: **Povišenje ratarske proizvodnje**	„ 5·—
Kovačević: **Povišenje proizvodnje na livadama**	„ 5·—
Krištof dr.: **Vrbanac, metiljavost, ikričavost** (sa sl.)	„ 5·—
Mandekić dr. prof.: **Čilska salitra** (sa slikama)	„ 5·—
„ „ „ **Gnojidba livada** (sa slikama)	„ 12·—
„ „ „ **Racionalna upotreba umjetnih gnojiva** (ćirilica ili latinica)	„ 2·—
„ „ „ **O krumpiru**	„ 20·—
„ „ „ **Vapneni dušik, njegova upotreba i djelovanje**	„ 8·—
Morović: **Peronospora i oidium**	„ 3·—
Muačević dr.: **Šećerna repa** (ćirilicom) (sa slikama)	„ 12·—
Oberhofer: **Peradarstvo.** (Sa 16 bojadisanih slika i 74 slike u tekstu.)	„ 35·—
Prohaska dr.: **Govedarstvo I.** Pasmine i uzgoj goveda (Sa 51 slikom)	„ 56·—
Prohaska dr.: **Govedarstvo II.** Krmiva, hranidba goveda (Sa 12 (slika)	„ 48·—
Popović: **O kukuruzu** (sa slikama)	„ 15·—
Pirnat prof.: **Povrćarstvo** (sa slikama) — Knjižarska cijena Din. 20·—, a za naše pretplatnike	„ 15·—
Pirnat prof.: **Cvijeće u sobi,** (sa 132 slike). Knjiž. cijena Din. 28·—, za naše pretplatnike	„ 24·—
Radić I. prof.: **Peronospora, oidium i trsni moljac**	„ 3·50
Radić I. prof.: **Vino od trsa do trošidbe**	„ 50·—
Radić I. prof: **Vinogradarsto i pivničarstvo** (110 sl.)	„ 25·—
Radić I. prof.: **Voće i njegova upotreba** (sa slikama)	„ 10·—
Rajčević M. prof.: **Porođaji domaćih životinja**	„ 5·—
Rajčević M. prof: **Uzgoj, hranjenje i bolesti svinja**	„ 5·—
Ritig I. prof: **Vinogradarstvo** (sa slikama)	„ 60·—
Ritig I. prof.: **Vinarstvo** (sa slikama)	„ 60·—
Sitarić: **Pčelarstvo**	„ 10·—
Sitarić: **Svilarstvo**	„ 5·—
Steinhausz: **Nonius** (sa slikama)	„ 25·—
„ **Lipicanac** (sa slikama)	„ 50·—
„ **Slinavka i šap. Svinjska kuga**	„ 3·—
Šeringer: **Uređenje gnojišta**	„ 3·—
Turk agr.: **Gospodarstvo** (Novo izdanje) sa slikama	„ 230·—
Vouk dr. prof.: **Mali gljivar**	„ 10·—
Wittmann: **Pučko pčelarenje** (sa slikama)	„ 15·—
Wittmann: **Pčelarenje** (sa slikama)	„ 20·—

Ovim cijenama **treba priračunati poštarinu** i to kod narudžbe do 20 Dinara — 1 Dinar, a za svakih daljnih 30 Dinara — po 1 Dinar. Knjige se šalju **samo poštom!**

Uprava „UZORNI VRTLAR" Zagreb I.

Poštanski pretinac broj 201.

Knjiga o povrću

POVRĆARSTVO

(Uputa u proizvodnju povrća)
od prof. Stj. Pirnata
Cijena 20 Dinara.

Pretplatnici „Uzornog Vrtlara" dobivaju od nas ovu knjigu zajedno sa pošlarinom — dok se ne iscrpi još mala zaliha

za 15 Dinara

Kompletna godišta

„Uzornog Vrtlara"

mogu se dobiti kod nas uz cijenu:

Godište 1923.	nevezano	Din.	24·—
„ 1924.	„	„	30·—
„ 1926.	„	„	40·—
„ 1927.	„	„	40.—

Korice za uvez pojedinog godišta „Uzornog Vrtlara" sa oznakom godišta u zlatotisku 15 Din. Pojedino uvezano godište 20 Dinara više od neuvezanog godišta. Poštom za svako godište 2 Dinara više.

Uprava „Uzorni Vrtlar", Zagreb
Pošt. prelinac 201.

KAVEZE ZA PTICE

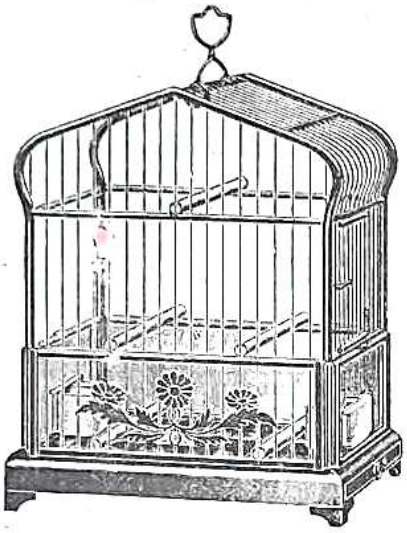

imade u najvećem izboru i jeftine cijene

BABIĆ I BAŠIĆ
Zagreb, Strossmayerova ulica br. 2

VRTLAR

napredan, marljiv, trezven, neoženjen, sa dugogodišnjom praksom, traži **samostalno namještenje.** Ponude molim slati pod „Za 16,625" na:

„PUBLICITAS"
Zagreb, Gundulićeva ulica 11

Želite li da vam se razvije

zdrava i snažna perad

tad je sada najzgodnije vrijeme, da ili prehranjujete sa

„KOKO"

hranivim praškom za živinu!

To je ujedno najdjelotvornije sredstvo proti bolestima peradi. — Omoti po 10·—, 40·— i 115·— Dinara za gotovo kod:

Zoltan Šumaher - Crvenka S. H. S.
kemijsko-farmaceutski laboratorij

NAJBOLJI PRAVI
HARZER-
KANARINCI

počam od 8 Maraka. Pjevači-prednjaci, parovi za uzgoj, poput snijega bijeli kanarinci. Krletke, ptičja hrana i ptičji lijekovi. ☞ Ilustrovani cjenik besplatno.

Grosszucht Heydenreich,
Bad Suderode in Harz (Njemačka).

Motore
sa pumpom

te sve vrsti poljoprivrednih strojeva

uz najpovoljnije cijene te uvjete dobavlja

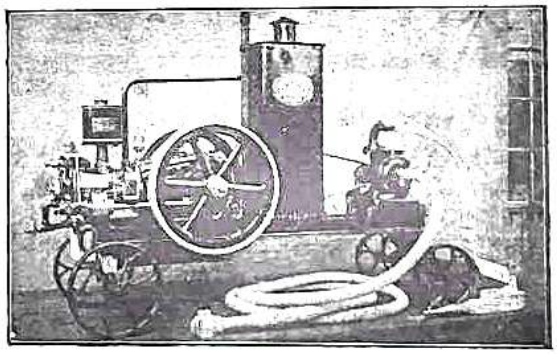

Agrar k. d.

Zagreb, Draškovićeva ulica br. 35

HRVATSKA UČITELJSKA
ŠTEDNA I PREDUJMOVNA ZADRUGA
KUKOVIĆEVA 34 **U ZAGREBU** OSNOVANA 1889.

PRIMA ULOŠKE

i podijeljuje vjeresiju uz najpovoljnije uvjete!

Tiskara M. Šek, Zagreb.